

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Možnosti zachování ainuštiny

Possibilities of conservation of the Ainu language

Vypracovala: Bc. Tereza Částková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ivona Barešová, Ph.D

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a jen s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne ..... Podpis.....

Anotace

Ainu, kteří jsou původními obyvateli severního Japonska, vlivem historických událostí především přelomu 19. a 20. století téměř ztratili svou původní kulturu a jazyk. Aby se vyhnuli diskriminačním tlakům, snažili se co nejvíce asimilovat do japonské společnosti a zatlačit vlastní etnicitu do ještě hlubšího zapomnění. Od 60. let 20. století se však začaly opět objevovat hlasy volající po obnově ainuského dědictví a od 90. let zažívají Ainu období kulturní obrody a jejich etnicita si postupně získává ztracenou důstojnost. Snahy o obnovení ainuské kultury provází také úsilí o revitalizaci ainuštiny. Přestože byla ainuština na přelomu 19. a 20. století dobře zdokumentována a dostupné zdroje k výuce a kontexty k užívání postupně přibývají, mluvčích ainuštiny je stále málo. Důvodem pro to může být nedostatečný socio-ekonomický význam ainuštiny a z toho vyplývající malá motivace Ainuů ke studiu svého tradičního jazyka, který tak prozatím zůstává jen pouhým symbolem ainuského etnika.

Klíčová slova:

Ainu, ainuština, ohrožené jazyky, ekolingvistika, menšiny, Hokkaidó, Japonsko

Děkuji doktorce Ivoně Barešové za cenné rady, vstřícnost a trpělivost při vedení práce a panu magistru Yujimu Nakayovi za pomoc při překladu japonských zdrojů. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům za podporu a podnětné diskuze.

Obsah

Ediční poznámka.....	10
Úvod.....	11
1. Ohrožené jazyky.....	13
1.1 Obnova ohrožených jazyků.....	13
1.2 Ainuština jako ohrožený jazyk.....	17
2. Vývoj postavení Ainuů v japonské společnosti.....	19
2.1 První kontakty.....	19
2.2 Obchod s Ainuy a knížectví Macumae.....	20
2.3 Hokkaidó pod správou <i>bakufu</i>	22
2.4 Vláda Meidži a kolonizace Hokkaida.....	23
2.5 Počátky ainuských hnutí, Ainu kjókai.....	24
2.6 Situace po druhé světové válce a v současnosti.....	26
3. Lingvistická charakteristika ainuštiny.....	30
3.1 Dialekty.....	31
3.2 Vzájemný vliv japonštiny a ainuštiny.....	31
3.3 Místní názvy.....	32
3.4 Přepis ainuštiny.....	33
4. Výuka ainuštiny.....	35
4.1 FRPAC.....	35
4.2 HAA.....	36
4.3 CAIS.....	38
4.4 Ainuština v univerzitních studijních programech.....	39
4.5 Dostupné učebnice.....	41
4.6 Imerzní výuka.....	42
5. Ainuština v médiích.....	44
5.1 Ainuština v televizi.....	46
5.2 Ainuština na jevišti a v hudbě.....	47
5.3 Ainuština v tisku.....	48
5.4 Ainuština v rozhlase.....	49
5.5 Průzkum popularity ainuských médií.....	49
5.6 Internet.....	50
6. Zhodnocení snah o revitalizaci ainuštiny.....	54
7. Srovnání ainuštiny s některými obnovenými jazyky.....	58

Závěr.....	60
Resumé.....	62
Seznam pramenů a literatury.....	63

Ediční poznámka

Tato práce se zabývá ainuštinou, pro kterou jsem, stejně jako pro japonštinu, zvolila český ortografický přepis (podrobněji viz oddíl 3.4) s výjimkou výrazu „Ainu“, který se obecně užívá v tomto japonském přepisu. Výrazy z ainuštiny, japonštiny a angličtiny jsou zapsány kurzívou s výjimkou vlastních jmen a názvů. Japonská jména zapisuji v pořadí „příjmení – jméno“ a pouze u anglicky psaných zdrojů je v seznamu literatury uvádím v anglické transkripci. Tituly literárních děl, časopisů apod. jsou v textu zapsány kurzívou. Odkazy na zdroje jsou uvedeny v závorkách ve formátu autor, rok vydání, strana; pouze v případě internetových zdrojů jsou z prostorových důvodů odkazy uvedeny v poznámce pod čarou.

Úvod

Tato práce si klade za cíl analyzovat současnou situaci ainuského jazyka a srovnáním s lingvistickými teoriemi o zachování ohrožených jazyků a skutečnými případy úspěšné jazykové revitalizace vyvodit, zda pro ainuštinu existuje možnost obnovy až na úroveň běžného užívání. Protože úsilí o revitalizaci ainuštiny má v posledních letech stále větší možnosti využití moderních komunikačních prostředků, zkoumá tato práce především dostupnost ainuštiny v médiích a na internetu a také možnosti vzdělávání v ainuštině. Současné postavení ainuštiny a komunity Ainuů dává do souvislosti s dosavadním vývojem této problematiky. Zjišťuje, zda je v oblasti obnovy ainuské kultury a jazyka patrný nějaký pokrok a zda by kriticky ohrožená ainuština mohla být v budoucnu zachována.

Po teoretické stránce vychází toto usuzování z teorií Joshuy A. Fishmana a Miquela Strubella a také z práce českého sociolingvisty a etnologa Leoše Šatavy, který k názorům těchto i jiných lingvistů přihlíží. Aby poskytla čtenáři lepší obraz o charakteru ainuštiny a vývoji jejího postavení jako kriticky ohroženého jazyka, věnuje se tato práce důkladně historickým událostem, které zapříčinily asimilaci Ainuů a téměř naprosté vymizení ainuštiny. Hlavním zdrojem informací o této problematice byly práce Davida L. Howella a Richarda Siddlea spolu s přihlédnutím k výkladu historie jak ji ve svých publikacích podává ainuská organizace HAA.

Kapitola 3 je věnována podobnostem a odlišnostem japonštiny a ainuštiny. Zaměřuje se na rozdíly ve výslovnosti, na podobnosti a odlišnosti gramatické struktury japonské a ainuské věty a na problematiku zápisu ainuštiny v katakaně a v latině. Po lingvistické stránce je ainuština zkoumána už velice dlouho. První lingvistická pojednání v angličtině na toto téma zpracovali Basil Hall Chamberlain (1850 – 1935) a John Batchelor (1854 – 1944), který r. 1905 vydal ainusko – anglicko – japonský slovník včetně souhrnu ainuské gramatiky. Jedním z nejstarších japonských badatelů v oboru kultury Ainu je pak Torii Rjúzó (1870 – 1953), který je znám svou prací *Čišima Ainu* (Kurilští Ainu, 1903). Lingvistická část této práce se bude odkazovat na práci Tamury Suzuko, *Ainugo to nihongo* (Ainuština a japonština, 1978) a dále na knihu *Languages of Japan* (Jazyky Japonska, 1990), Šibataniho Masajošiho, která se věnuje ainuštině detailně a uvádí množství příkladů. Tato lingvistická část práce se rovněž zabývá přepisem ainuštiny v českém textu, neboť v této věci dosud neexistuje jednotný úzus.

Současný stav vzdělávání v ainuském jazyce tato práce zkoumá zmapováním

činnosti institucí zaměřujících se na výuku ainuského jazyka. Klíčovými institucemi jsou v tomto ohledu Hokkaidská univerzita (Hokkaidó daigaku) a její Centrum pro studium Ainů a domorodých národů (Ainu, senšumin kenjú sentá, CAIS), Nadace pro podporu a výzkum ainuské kultury (Ainu bunka šinkjó, kenkjú suišin kikó, FRPAC) a Hokkaidská společnost Ainu (Hokkaidó Ainu kjó kai, HAA). Práce se věnuje výuce ainuštiny v jazykových kurzech organizovaných těmito institucemi.

Pro zachování jazyka je důležitá nejen dostupnost jeho výuky, ale především příležitosti k jeho používání. Používání ainuštiny v domácnostech již údajně téměř vymizelo, (Martin, 2011, s. 58-59) Tato práce však pojednává také o výskytu ainuštiny v médiích, např. ve formě rozhlasových nebo televizních pořadů pro děti, či mediálních kurzů ainuštiny. Předmětem výzkumu bude také to, zda se příspěvky v ainuštině objevují na internetu.

Vytváření příležitostí k používání ainuštiny je svázán rovněž s tím, jaký postoj a jaké názory na Ainu zastává neainuská veřejnost¹ a jak se ke svému kulturnímu a jazykovému dědictví staví samotní Ainu. Na toto téma vznikají neustále nové studie. Tato práce odkazuje v tomto ohledu především na Kylie Martin², sociolingvistku z Hokkaidské univerzity. Zajímavým zdrojem byl v tomto ohledu také průzkum popularity ainuských médií, který proběhl pod záštitou Hokkaidské univerzity v roce 2014.

---

1 Pro japonské etnikum se v tomto kontextu obvykle užívá výraz Wadžin, já však budu v této práci používat výraz Japonci.

2 Kylie Anne Martin pracuje od r. 2009 na Hokkaidské univerzitě na Fakultě medií a komunikace. Zabývá se postavením Ainu ve společnosti a situací ainuštiny. Spolu s Heather Bowe vydala r. 2012 knihu *Communication Across Cultures: Mutual Understanding in a Global World*.

1. Ohrožené jazyky

„Více než desetina jazyků světa se již nachází v poslední fázi své existence a dalších cca 80% z nich je dnes – vzhledem k jejich nepředávání mladším generacím – vážně ohroženo zánikem.“ (Šatava, 2009, s. 41)

V rámci globalizačních procesů dochází po celém světě k vymírání jazyků. Pod vlivem socio-ekonomických tlaků podléhají původní mluvčí menšinových jazyků procesu jazykové asimilace ze strany většinové společnosti. Tato jazyková asimilace má různé scénáře a vyústění. V nejhorším případě ohrožený jazyk zcela vymizí a je plně nebo v modifikované formě nahrazen jazykem většinovým. Za určitých podmínek je však možné, aby se jazyk zachoval. Může být užíván v omezené formě a plnit méně významné kulturní role a funkce nebo bude používán pro speciální účely. I v případě, že si menšinový jazyk uchová existenci i vedle svého konkurenta, bude pravděpodobně silně ovlivněn ve slovní zásobě a případně i ve struktuře jazykem většinové populace. Vlivem přizpůsobení se menšinového etnika většinové populaci může dojít také k tomu, že daný jazyk ztratí řadu svých charakteristik vycházejících z tradiční kultury a stane se imitací jazyka většinové populace a to také z hlediska kultury a světového názoru. (Wurm, 1991, s. 7 in Šatava, 2009, s. 41-42)

1.1 Obnova ohrožených jazyků

Proces asimilace jazyka probíhá při souhře velkého množství faktorů, které jsou u každého jazyka jedinečné, a rovněž možnost znovuoživení daného jazyka závisí především na konkrétní situaci dané populace. (Šatava, 2009, s. 61) Z lingvistů, kteří se této problematice věnují, je za nejdůležitější osobnost považován Joshua A. Fishman, který ve své práci *Reversing Language Shift* rozpracovává jednak systém hodnocení ohroženosti jazyka a také se věnuje postupům, které mohou napomoci revitalizaci ohrožených jazyků čili zvrácení tzv. „jazykového posunu“. Fishman zde předkládá stupnici pro ohodnocení úrovně vážnosti narušení mezigeneračního předávání jazyka (*Graded Intergeneration Disruption Scale, GIDS*). Tato stupnice, čtena od bodu 1 do bodu 8, vyjadřuje postupné upadání ohroženého jazyka a jeho směřování k zániku. V opačném gardu pak popisuje proces jazykové revitalizace. (Darquennes, 2007, s. 62)

tabulka GIDS:

<p style="text-align: center;"><i>Stádia obrázení jazykového posunu</i> <i>Vážnost mezigeneračního narušení</i> <i>(čti zdola nahoru)</i></p> <p>1. <i>Vzdělání, pracovní sféra, masmédia a vládní operace na vyšší a národní úrovni.</i> 2. <i>Místní / regionální masmédia a vládní služby</i> 3. <i>Místní / regionální pracovní sféra (např. mimo sousedství) mezi skupinou X a Y</i> 4b. <i>Veřejné školy pro děti skupiny X nabízejí vzdělání v jazyce X, ale v podstatě pod kontrolou skupiny Y nad osnovami a zaměstnanci.</i> 4a. <i>Školy namísto povinné školní docházky pod kontrolou skupiny Y nad osnovami a zaměstnanci.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>II. RLS překračuje dvojjazyčnost následně po jejím získání</i></p> <p>5. <i>Školy pro získání gramotnosti pro staré i mladé, ale ne povinné školní docházky.</i> 6. <i>Mezigenerační a demograficky koncentrované prostředí domova - rodiny - sousedství: základ předávání mateřského jazyka</i> 7. <i>Kulturní interakce v jazyce X zahrnuje především starší generaci v rámci komunity</i> 8. <i>Jazyk X je rekonstruován a dospělí se učí jazyku X jako druhému jazyku.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>I. RLS k získání dvojjazyčnosti</i> <i>(za předpokladu předchozího vyjasnění ideologie)</i></p>
--

(Fishman, 1991, s. 395)

Úrovně 8 až 5 jsou minimálním základem pro zvrácení jazykového posunu. Zda revitalizace dosáhne vyšších stádií, záleží především na komunitě, která ohroženým jazykem hovoří. Co se týče fází 4 až 1, Fishman nekládá příliš velkou důvěru ve školský systém. Školy sice mohou mít na revitalizaci pozitivní vliv, pokud je jazyk dobře zakotven v rámci dané komunity, a zdůrazňuje také, že mnohem větší prioritu než fáze 3 až 1 má fáze 6, čili upevnění jazyka v rámci rodiny a nejbližší komunity. Na

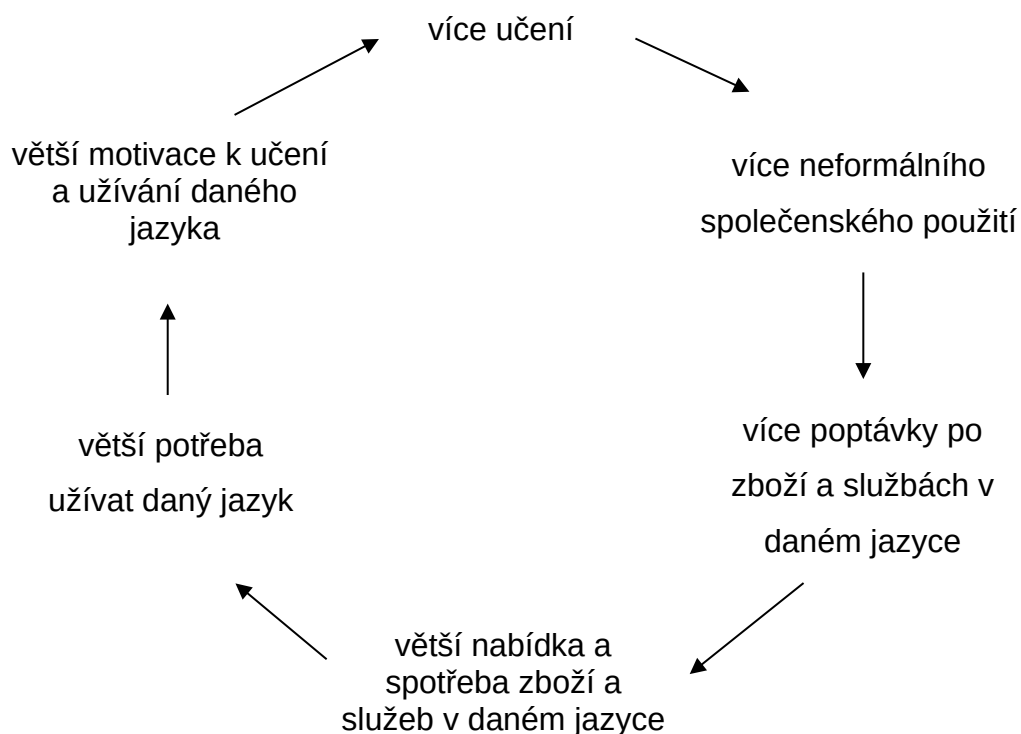
dosažení a udržení této úrovně revitalizace by se tedy mělo podle Fishmana vynakládat nejvíce prostředků. (Darquennes, 2007, s. 63)

Fishmanova teorie a tabulka GIDS se považují za základ všech snah o podporu ohrožených jazyků. Je mu však vytýkáno, že klade příliš velký důraz na roli rodiny při předávání jazyka dalším generacím. Fishmanovi kritici upozorňují, že neméně důležitou úlohu sehrávají také moderní média a socio-ekonomický význam, který ohrožený jazyk v dané společnosti má. (Darquennes, 2007, s. 64)

Jiný model procesu obnovy (či v obráceném pořadí zanikání) jazyka představuje tzv. kateřinské kolo, jehož autorem je katalánský sociolingvista a psycholog Miquel Strubell. Tento model je význačný tím, že zohledňuje společensko-ekonomické faktory, které při obnově jazyka působí. (Darquennes, 2007, s. 69)

kateřinské kolo:

(Strubell, 1999, s. 241 in Darquennes, 2007, s. 70)

Při hodnocení situace daného jazyka je potřeba zjistit, ve kterém bodě působí proti jazyku protichůdné síly. (Darquennes, 2007, s. 69) Jejich odstraněním lze potom dosáhnout příznivějších podmínek pro jeho revitalizaci.

Kritici Strubellova modelu se domnívají, že jednotlivé fáze nemusí vždy

následovat v tomto pořadí, a i sám autor upozorňuje, že se jedná o idealizovaný teoretický model mnohem komplikovanější skutečnosti. Tento model je ale důležitý v tom, že při hodnocení situace ohroženého jazyka bere v potaz také otázku socio-ekonomickou a otázku motivace mluvčích či potenciálních mluvčích. (Darquennes, 200, s. 70) K odklonu od rodného jazyka totiž dochází, když vymizí situace, kdy je možné ho používat. Ohrožené jazyky se užívají při komunikaci uvnitř malých komunit nebo v domácnostech, často nemají ani psanou podobu. Toto jsou tzv. soukromé domény – rodina, přátelé či soukromá náboženská praxe. Za veřejné domény se považují média a např. právní systém daného státu či školský systém. Mluvčí upouštějí od užívání jazyka svých předků především proto, že se snaží přizpůsobit kulturním a socio-ekonomickým změnám. Na jazyk pak lze pohlížet také z hlediska „trhu jazyků“. Každý jazyk představuje určitý „jazykový kapitál“. Mluvčí mají tendenci používat ten jazyk, který je ekonomicky výhodnější. (Martin, 2011, s. 58-62)

Profesor etnologie a odborník na sociolingvistiku Leoš Šatava ve své práci *Jazyk a identita etnických menšin: Možnosti zachování a revitalizace* (2009) uvádí na základě lingvistických teorií i poznatků z praxe tzv. „10 bodů na poli snah o zachování a revitalizaci etnické identity a jazyka“. Tento seznam je shrnutím nejdůležitějších faktorů, ovlivňujících proces obrody ohroženého jazyka, a přehledně představuje vlivy kulturní, sociální, ekonomické i politické:

„10 bodů na poli snah o zachování a revitalizaci etnické identity a jazyka

- 1) Je třeba si jasně uvědomit, že zastavení etnicko-jazykové asimilace, obrácení směru jazykového posunu je možné a reálné! O tom je třeba přesvědčit širokou veřejnost.*
- 2) Při vytváření modelu etnicko-jazykové revitalizace je potřebná idea, zahrnující vizi a strategickou koncepci dalšího vývoje jazyka.*
- 3) „Jazykové plánování“ je sice organizováno „shora“, pro jeho uskutečnění je však třeba získat širší základnu. Potřebná je koordinovaná činnost na více úrovních (školství, kultura, politika, ekonomika), eventuálně řízená zvláštními orgány.*
- 4) Je třeba vybrat komunikační domény, jež je žádoucí a reálné ovládnout, nebo ve kterých je možná plná dvojjazyčnost (obecně, teritoriálně); tento program je pak třeba důsledně provést.*

- 5) *Menšinová řeč by měla být nahlížena jako alternativa. Pro dosažení tohoto cíle je třeba vést kampaň na poli public relations a marketingu (vytváření potřebné společenské atmosféry, vysvětlování a propagace, posilování společenské prestiže...). Tyto snahy musí být zaměřeny i na majoritní etnikum (získávání spojenců na oficiální úrovni, vliv na mínění co nejširších vrstev).*
- 6) *Plánovitě začlenit ekonomickou sféru. Dvojjazyčnost by měla být výhodou při hledání pracovního místa. V rámci toho je užitečné i využití turistiky – nespoléhat se ale jen na folklorismus (hrozí nebezpečí komercializace).*
- 7) *Stále hledat modely a formy národních aktivit odpovídající aktuální situaci. Přitom dbát plánovitě i na zájmy a potřeby mladé generace.*
- 8) *Nekoncentrovat se pouze na globální otázky (zákonný status, práva...), ale zaměřit se důsledně i na běžnou lokální / komunální sféru (v ní se pokusit v maximální možné míře uvést do praxe „papírové zkušenosti“)*
- 9) *Cíleně a systematicky využívat zkušenosti jiných malých etnik; udržovat s nimi kontakty.*
- 10) *V rámci všech těchto aktivit by nemělo chybět pozitivní naladění a kulturní vyzářování – důvěra v budoucnost.“ (Šatava 2009, s. 113)*

Tato práce bude dále zkoumat klíčové faktory, které hrají roli v případě ainuštiny, a ty budou poté v závěru zhodnoceny s ohledem na výše uvedené zásady.

1.2 Ainuština jako ohrožený jazyk

Je těžké určit počet mluvčích ainuštiny. Jednak je obtížné měřit jazykovou úroveň mluvčích a situaci komplikuje také to, že mnoho Ainuů svůj původ tají. Podle statistik jazykových kurzů rozumí základním slovíčkům a frázím asi 10% populace Ainuů (2400-2500 lidí). Někteří lidé mohou mít také latentní znalost ainuštiny, když např. vyrůstali v bilingvním prostředí, ale jejich ainuština časem upadla v zapomnění a nyní se jedná pouze o pasivní znalost. (Martin, 2011, s. 71)

Podle úrovně jazykové znalosti lze mluvčí ainuštiny zhruba rozdělit do čtyř skupin. Do první skupiny spadají původní mluvčí ainuštiny, pro něž byla ainuština rodným jazykem a často také jediným, který ovládali. Jazyk této skupiny se stal materiálem pro tvorbu učebnic, lingvistickou analýzu a výzkum. Zabývali se jím už např. Kindaiči Kjósuke nebo Čiri Jukie.

Druhá skupina mluvčích vyrůstala v prostředí, kde se ainuština používala. Mohli

mít obstojnou znalost ainuštiny, ale přizpůsobili se nárokům japonské společnosti a běžným dorozumívacím prostředkem se pro ně stala japonština.

Třetí skupinu nelze považovat za mluvčí ainuštiny v pravém slova smyslu. Jedná se o lidi, kteří se snažili svůj ainuský původ zakrýt. Nežili už v prostředí, kde by se ainuština používala v tradičních kontextech (např. tradiční rybolov). Mohli ale vyrůstat v domácnosti, kde rodiče či prarodiče ainuštinu používali.

Čtvrtá skupina je historicky nejmladší a tvoří ji především mladí Ainu, kteří se opět hlásí ke svému původu a mají zájem naučit se jazyk svých předků. Jejich rodným jazykem je však japonština. Jedná se o většinu návštěvníků kurzů ainuštiny. Znalost ainuštiny u této skupiny se může značně lišit, podle úrovně konkrétního jazykového kurzu, který navštěvují. (Martin, 2011, s. 69-70)

Ohrožené jazyky se v některých případech stále ještě užívají při komunikaci uvnitř malých komunit nebo v domácnostech neboli v tzv. soukromých doménách – v rodině, mezi přáteli či při soukromé náboženské praxi. Za veřejné domény se považují média a např. právní systém daného státu či školský systém. (Martin, 2011, s. 58-59) Ainuština už z většiny soukromých domén vymizela. Přetrvává jako součást náboženských rituálů a současná snaha o zvýšení počtu mluvčích se soustředí mj. také na její znovuzavedení do užívání v rodinách (více o výuce ainuštiny v kapitole 4.)

2. Vývoj postavení Ainuů v japonské společnosti

Postavení ainuského etnika v současné japonské společnosti je nutno chápat v kontextu dlouhodobého soužití mezi Ainuy a Japonci. Během něj se totiž postupně zformoval náhled na ainuské etnikum jako na podřadnou vymírající rasu, kterou je potřeba změnit a přizpůsobit podmínkám japonské společnosti. Od podobných názorů se začalo upouštět až v době poměrně nedávné, stále však přetrvávají např. problémy s diskriminací Ainuů v pracovních vztazích apod. Následující kapitola pojednává o historickém vývoji jejich vzájemných vztahů a o událostech, které do 20. století přivedly ainuskou kulturu na pokraj vymizení.

2.1 První kontakty

První zmínky o obyvatelích severovýchodních území japonských ostrovů pocházejí z kroniky *Nihonšoki* (720 n. l.). Vyobrazují tamější domorodce jako barbary v souladu s tehdejší přijímanou čínskou filosofickou tradicí. Toto rozlišení mezi civilizovaným a necivilizovaným člověkem se později odrazilo na politice tokugawského šógunátu vůči Ainuům. Tokugawský konfuciánský filosofický a politický diskurz rovněž ostře rozlišoval mezi civilizovaným člověkem a necivilizovaným barbarem. Připravil také půdu západnímu pojetí ras a jejich nadřazenosti či podřazenosti v rámci evolučního žebříčku, které se do Japonska dostalo po jeho otevření v druhé polovině 19. století. (Siddle, 1996, s. 10, 27)

Od počátku formování centralizovaného Japonského státu bylo jednou z hlavních priorit vymezení jeho hranic proti východním barbarům. V 8. a 9. století proto probíhaly války o území Tóhoku. Od 11. století vládly tomuto území klany Abe a Kijohara a Tóhoku tak bylo z oficiálního hlediska pod správou centrální vlády. Její autorita zde ale stále nebyla absolutní. Až kamakurský šógunát (1185 – 1333) byl schopen podmanit si celé Honšú a „východní barbaři“ byli definitivně vytlačeni na Hokkaidó. (Siddle, 1996, s. 28-29) Emiši bylo starší označení pro toto etnikum a od poloviny období Heian (794 – 1185) se pro ně začal používat pojem Ezo (jiné čtení znaku pro barbara) a Hokkaidó bylo označováno jako Ezogašima (Ostrov barbarů). (McCullough, 1999, s. 28)

Přestože byly s Emiši v 8. a 9. století vedeny neustálé boje, docházelo k pronikání Japonců na území Emiši a naopak k splynutí některých Emiši s japonskou společností. Od 14. století již hovoříme o obyvatelích Hokkaida jako o Ainu. Přestože jejich předchůdci byli zemědělci, Ainu od zemědělství upustili a zabývali se čistě

lovem, rybolovem a samozřejmě obchodem s Japonci. Je možné, že tak činili ve snaze vymezit svou kulturu proti kultuře japonské, se kterou přicházeli do čím dál intenzivnějších kontaktů. Mohla to však být také prostá reakce na japonskou poptávku po rybách a kožešinách. Ainu si nicméně kvůli stykům s Japonci upevnili vědomí vlastní identity a to jak kulturně tak i jazykově. (Howell, 1994, s. 76-77)

2.2 Obchod s Ainuy a knížectví Macumae

Cugaru je oblast nejsevernějšího výběžku ostrova Honšú, který je od Hokkaida oddělen Cugarským průlivem. Od období Kamakura, kdy se tato oblast dostala pod kontrolu vojenské vlády *bakufu*, byla centrem obchodu s Ainuy. Tyto kontakty měly zásadní vliv na vývoj vztahů mezi Ainuy a Japonci.

Kamakurská *bakufu* svěřila vládu nad oblastí Cugaru klanu Andó, který v této oblasti sídlil v důležitém obchodním přístavu Tosa. Na počátku období Muromači v přístavu Tosa probíhal čilý obchod s Ainuy. Japonci dodávali Ainuům železné nástroje a zbraně a luxusní zboží vůbec. Toto zboží sloužilo vůdcům Ainuů k vyjádření a potvrzení jejich nadřazeného sociálního postavení. (Howell, 1994, s. 78; Siddle, 1996, s. 29-31)

Do 15. století se objevilo japonské osídlení i na jižním cípu Hokkaida. Styky Japonců s Ainuy ale neprobíhaly vždy zcela hladce. V roce 1456 došlo mezi Ainuy a Japonci k vojenskému konfliktu a až v roce 1551 se vztahy s Ainuy uklidnily. Stalo se tak zásluhou rodu Kakizaki, který vyjednal s Ainuy kompromis: Japonci a Ainu si budou rozdělovat profit z obchodní činnosti. (Siddle, 1996, s. 29-31) Klan Kakizaki později začal užívat jméno Macumae a zajistil si výlučná práva na obchod s Ainuy.

Území, které šógunát klanu Macumae vymezil, však nebylo příliš úrodné a klan se musel zcela spoléhat na svůj monopol na obchod s Ainuy. Avšak tato obchodní aktivita závisela především na činnosti a rozhodnutích Ainuů. Byli to totiž oni, kdo lovil zvěř a podnikal obchodní výpravy z Hokkaida na území klanu Macumae. Aby klan získal nad obchodem větší kontrolu, založil obchodní stanice na území Hokkaida. Produkty získané v těchto obchodních stanicích se pak dovážely do přístavu Macumae, odkud je nakupovali japonsští obchodníci pro zbytek Japonska po řádném zdanění a odvedení poplatků klanu Macumae. (Siddle, 1996, s. 33)

Pro knížectví Macumae byli Ainu velice důležití nejen z ekonomického, ale také z politického hlediska. Udržováním kontaktů s nimi totiž knížectví plnilo významnou úlohu v rámci šógunátu. Ainu byli zase závislí na dovozu japonského zboží, které sami

neuměli vyrobit. Zvláště cenné zboží bylo vyzdvihováno jako "poklady" (ain. *ikor*), které byly pro kulturu a náboženství Ainuů velice důležité. (Howell, 1994, s. 74-75)

Japonci začali časem snižovat ceny nakupovaného zboží a obchod tak probíhal čím dál více na úkor ainuské strany. Japonci také začali sami využívat přírodní zdroje na ainuském území: lovíli lososy pomocí sítí v ústí řek, čímž zhoršovali životní podmínky Ainuů žijících dál proti proudu. Ve 20. letech 17. století bylo na území Hokkaida objeveno zlato a začalo sem přijíždět velké množství japonských horníků.

Ainu začali být nespokojeni s podmínkami soužití s Japonci a v roce 1643 došlo k ozbrojenému střetu, který ale jednotky knížectví Macumae vzápětí potlačily. V 17. století docházelo také k bojům mezi náčelníky jednotlivých ainuských kmenů. Jednalo se především o územní spory. Ainuské kmeny se ale nakonec sjednotily. V 70. letech 17. století vyhlásily knížectví Macumae válku. Macumae tedy požádalo o pomoc šóguna. Ainuský odpor byl za vojenské podpory *bakufu* nakonec zastaven a to především díky palným zbraním. (Siddle, 1996, s. 32-35)

Během 18. století se intenzita obchodu zvyšovala. Někteří ainuští vůdci odvozovali svou autoritu z obchodních vztahů s Japonci a poskytovali Japoncům ainuskou pracovní sílu. Tento proces zneužívání Ainuů jako dělnické síly nakonec vyústil v poslední ozbrojený konflikt v roce 1789, kdy při útoku Ainuů zahynulo asi 70 Japonců v oblasti Nemuro a Kunaširi. Konflikt byl potlačen knížectvím Macumae a ainuskými vůdci, kteří mu byli poslušni. (Siddle, 1996, s. 37)

Knížectví Macumae se snažilo zdůraznit odlišnost Ainuů, aby prohloubilo a zachovalo rozdíly mezi Ainuy a Japonci, neboť to přispívalo k udržení jeho obchodního monopolu. Ainuům bylo zakázáno nosit obuv, přizpůsobovat se japonským zvyklostem či nosit japonský oděv a trestalo se také používání japonštiny. Knížectví Macumae se také snažilo omezit zemědělství, aby se Ainu museli věnovat především rybolovu. Podnět k množství těchto zákazů a omezení však dali také japonští obchodníci, kteří měli přímé vazby na ainuské vůdce a skrze jejich autoritu prosazovali své záměry na Hokkaidu. (Siddle, 1996, s. 43; Howell, 1994, s. 85-86)

Opatření knížectví Macumae vyčleňovala Ainuy ze společnosti a Ainu, kteří se snažili naučit se katakanu a japonštinu byli zesměšňováni s tím, že se „snaží napodobovat lidi“. Široce rozšířené byly také pověsti o tom, že Ainu pocházejí ze psů a zprávy o těchto zvěřinách podávali později také západní cestovatelé.

Na Hokkaido přijížděli pracovat tzv. *dekasegi* neboli sezónní pracovníci.

Pracovali buď jako dozorcí a předáci pracovních skupin Ainuů, nebo na stejných pozicích jako Ainu. Finanční ohodnocení Japonců a Ainuů se ovšem výrazně lišilo. (Siddle, 1996, s. 43-44)

Soužití s Japonci změnilo ainuský způsob života a společenské uspořádání. Komunity Ainuů tradičně žily v malých osadách (ain. *kotan*) v blízkosti velkých řek. Mimo *kotan* však neexistovalo mezi Ainuy výraznější politické uspořádání. Mnoho Ainuů žilo roztroušeně kolem povodí řek a v jednotlivých lovištích. Do konce 17. století se na Hokkaidu vytvořilo mezi Ainuy několik větších aliancí vedených náčelníky.

V 18. a 19. století se však začalo objevovat ainuské osídlení také kolem japonských obchodních a rybářských stanic. Tito Ainu spadali pod předáka, který svou autoritu opíral o japonskou správu. (Howell, 1994, s. 70)

2.3 Hokkaidó pod správou *bakufu*

Hokkaidó dlouho nebylo považováno za území japonského státu. Nacházely se zde totiž obrovské neprobádané oblasti, které navíc Japonci považovali kvůli klimatickým podmínkám za obtížně obyvatelné a nevhodné pro „civilizovaného“ člověka. Japonci se usazovali nejdále na jižním cípu ostrova. Přesto však, když v polovině 18. století začali na území Hokkaida a Kuril pronikat Rusové, rozhodla se *bakufu* roku 1799 přičlenit Hokkaidó k Japonsku, aby tak jasně vymezila své teritorium. V roce 1807 bylo již celé Hokkaidó zahrnuto pod správu *bakufu*. Vláda založila podél pobřeží vojenské základny, ale Japonci stále obývali jen oblast bývalého knížectví Macumae a obchodní a rybářské stanice.

Bakufu donutila Ainuy nosit japonské oblečení, chovat se podle japonských zvyklostí, přijmout japonské náboženství, tradiční obřady *ijomante*³ byly zakázány atd. Japanizace obyvatelstva měla ukázat Rusům, že Hokkaidó i Ainu spadají jednoznačně pod správu Japonska. (Curran, 2007, s. 452) Ainu se těmto nařízením vzpírali ze strachu před trestem bohů a jen 44% mužů a 27% žen bylo nakonec japanizováno. (Siddle, 1996, s. 41) I samotní Japonci však vylučovali možnost asimilace Ainuů. Náhled na Ainuy se totiž ani v 18. století příliš nelišil od kroniky *Nihonšoki*. Stále byli popisováni jako divocí lidé téměř na úrovni zvířat. Za projevy barbarství byly považovány tradiční prvky ainuské kultury, např. ženské tetování, náušnice, pojídání

---

³ Ijomante je považováno za nejdůležitější ainuský rituál. Jedná se o obětování medvěda, který je pro ten účel ve vesnici nějakou dobu chován. (Kitagawa, 1961)

masa či uvazování oděvu na levé straně. Cestovatelé popisovali tělesné ochlupení Ainuů a stěžovali si na jejich zápach. Co se týče povahy, na Ainuy bylo nahlíženo jako na dětinské hlupáky, které lze snadno oklamat. Absence písma byla pro Japonce také známkou nízké inteligence Ainuů. Sami Ainu neměli pevný koncept vlastní etnické identity, ale vnímali společný jazyk, kulturu a tradice. Byli však již od počátku rozdělení geograficky do různých kmenů, které obývaly povodí jednotlivých řek. (Siddle, 1996, s. 38-42; 113)

Kvůli diskriminaci a opovrhování Ainuy v období vlády klanu Macumae se příliš nedařila následná asimilační politika *bakufu*, která měla Ainuy zařadit mezi Japonce, aby tak lépe vymezila japonské území proti Rusům. Když ruská hrozba pominula, bylo Hokkaidó v roce 1821 znovu navraceno do rukou klanu Macumae, který opětovně zavedl pro Ainuy zákaz japonštiny a japonských zvyklostí. (Curran, 2007, s. 452) Macumae však Hokkaidó spravovalo už jen do roku 1854.

Ainu byli využíváni na nucené práce např. ke stavbě cest či k robotám. Byli také násilně přesídlováni. Pracovníci byli rekrutováni ve vesnicích násilím a odváděni z hor na pobřeží, ale od 50. letech 19. století přijíždělo na Hokkaidó čím dál více japonských pracovníků a Ainu přestávali být hlavní pracovní silou. Navíc v r. 1854 *bakufu* opět vzala Hokkaidó pod svou správu, neboť byla na základně Kanagawské smlouvy⁴ nucena otevřít cizím plavidlům přístav Hakodate. *Bakufu* znovu zavedla nepříliš úspěšnou asimilační politiku, proti které se stavěli hlavně Japonci, kteří využívali Ainu jako pracovní sílu. (Siddle, 1996, s. 46-47; Reischauer, 151)

2.4 Vláda Meidži a kolonizace Hokkaida

Vláda šógunátu skončila v roce 1868 a byla nahrazena vládou Meidži. Po otevření dosud izolovaného Japonska cizincům získalo Hokkaidó nový význam. Kolonizace tohoto území a vláda nad ním vyjadřovaly určitou prestiž státu, především ale bylo Hokkaidó bohaté na přírodní zdroje a nerostné suroviny. (Siddle, 1996, s. 48; Iriye, 1989, s. 740)

Vláda Meidži zavedla do užívání název Hokkaidó, který nahradil dřívější pejorativní pojmenování Ezo. Nově založený hokkaidský Úřad pro rozvoj najal odborníky z cizích zemí, aby přispěli svými znalostmi v oblasti zemědělství a živočišné výroby. Kolonizace Hokkaida proběhla na konci 19. a počátku 20. století. Na ostrov

---

4 Kanagawská smlouva byla na uzavřena v r. 1854. Japonci se v ní mj. zavázali otevřít cizím plavidlům přístavy Šimoda na poloostrově Izu a Hakodate na Hokkaidu. (Reischauer, 2009, s. 123)

přijížděly vlny japonských přistěhovalců. Do roku 1918 vzrostl počet obyvatel desetinásobně, od 20. let 20. století však nápor imigrace opadá. Hokkaidó bylo plně integrováno do japonského státu. (Siddle, 1996, s. 58)

V tomto období zůstával postoj k Ainuům stále negativní, ale už nebyli označováni jako barbaři (jap. *idžin*) ale jako domorodci (jap. *dodžin*). V roce 1871 byl v rámci politiky vzdělávání a asimilace Ainuů vydán zákaz tradičního ainuského tetování, nošení náušnic a spalování obydlí po zemřelých. Ve stejném roce byli Ainu prohlášeni za občany japonského státu. Většina jich byla zapsána do registru rodin, někteří pod japonskými jmény, jiní pod ainuskými jmény zapsanými v katakaně. Tento akt byl významný také pro budoucnost ainuského etnika, protože od té doby mohla oficiální místa u každého jedince dohledat, zda má ainuské předky. (Siddle, 1996, s. 61)

V 70. a 80. letech 19. století začalo kvůli nadměrnému lovu a rybolovu ubývat přírodních zdrojů a Ainu, kteří se už nemohli uživit tradičním způsobem života, strádali hladem. V rámci proměny Hokkaida v prosperující kolonii byli Ainuové přinuceni ke změně životního stylu. Museli se stát farmáři a obdělávat nepříliš úrodnou půdu, která jim byla přidělena a tak se měli plně asimilovat a splynout s Japonci. (Howell, 1994, s. 91) Ainu byli přesídlováni, aby uvolnili úrodnější půdu japonským kolonistům. Kontakty s Japonci byly tak čím dál sporadičtější a docházelo k čím dál větší segregaci. U Ainuů vznikaly společenské problémy, především bujel alkoholismus a prostituce. (Siddle, 1996, s. 60,65)

2.5 Počátky ainuských hnutí, Ainu kjókai

V 90. letech 19. století se začali proti diskriminaci Ainu stavět liberální a křesťanští intelektuálové a misionáři na Hokkaidu, mezi nimi i John Batchelor, který se, k nelibosti úřadů, snažil o zachování ainuštiny. Vystával také zájem o otázku vzdělávání Ainuů.

V reakci na nátlak misionářů a intelektuálů byl nakonec roku 1899 vydán *Zákon na ochranu původních obyvatel Hokkaida (Kjúdodžin hogohó*, dále jen *Zákon na ochranu*). Pomoc Ainuům plynoucí z tohoto zákona sestávala ze tří bodů:

1) Zavedení zemědělství do ainuských komunit. Zákon také v omezené míře podporoval přidělování půdy Ainuům, nezaručoval jim však na tuto půdu plná vlastnická práva.

2) Vzdělávání Ainuů.

3) Sociální pomoc (např. v oblasti hrazení zdravotní péče)

Tento zákon znamenal další systematizaci politiky asimilace (jap. *dóka*). Asimilace Ainuů zahrnovala také odstranění ainuštiny a ainuských zvyků. (Siddle, 1996, s. 68)

Ainuské děti navštěvovaly japonské školy, ale byly vyučovány odděleně. Dostalo se jim vzdělání menšího rozsahu a školní docházka byla kratší (4 roky, oproti 6 letům u japonských dětí). Vyučovala se především japonština, dále také farmářství a různá řemesla. Ainuské děti se v rámci tehdejších osnov učily také lásce k císaři a japonskému národu. Díky těmto opatřením tak do 20. let 20. století zůstal na Hokkaidu jen malý počet Ainuů, kteří by nerozuměli japonsky. Od roku 1937 pak přestala být výuka ainuských a japonských dětí oddělená. Ainuské děti, pokud byly ve třídě v menšině, byly vystaveny šikaně. (Siddle, 1996, s. 72, 110)

Ainu se stali předmětem rozsáhlého akademického výzkumu. Např. na Tokijské univerzitě přednášel Džinbó Kitora o ainuštině. Kanazawa Šósaburó sestavil konverzační slovník ainuštiny. Vůdčí postavou výzkumu Ainuů v období Taišó (1912 – 1926) byl Kindaiči Kjósuke. Zabýval se ainuštinou i ainuskou ústní literární tradicí. (Siddle, 1996, s. 83-84) Především v místních hokkaidských novinách se začaly objevovat články o problematice Ainuů. Zabývaly se např. selháními, případně úspěchy sociální politiky a asimilace, vzděláváním Ainuů a také jejich jazykem a kulturou. Posledně jmenované byly většinou prací akademiků. Ve všech článcích bylo o lidech Ainu referováno jako o vymírající rase. (Siddle, 1996, s. 98)

V roce 1930 vznikla Společnost Ainu (Ainu kjókai), která byla napojena na hokkaidské úřady státní správy. Založily ji vůdčí osobnosti ainuských komunit, které jejím prostřednictvím chtěly zlepšit životní podmínky Ainuů. Ainu kjókai hlásala, že Ainu nejsou rasově podřadní, ale jsou pouze kulturně zaostalí, protože byli odděleni od Japonců Cugarským průlivem. Ainu tedy mohou díky procesu asimilace prohlubovat své znalosti a zlepšit své sociální postavení. Kromě této snahy o zlepšení náhledu na Ainuy byla Ainu kjókai také platformou, která spojovala Ainu z různých oblastí a umožňovala jim výměnu názorů.

Ve 20. letech 20. století se objevují nová hnutí mladých vzdělanějších Ainuů, kteří vyjadřovali svou ainuskou identitu a protestovali proti pojetí Ainuů jako vymírající a podřadné rasy. Nezpochybňovali ale možnost asimilace a loajalitu k císaři. (Siddle, 1996, s. 122)

V rámci této snahy o obrodu ainuské kultury začaly vycházet rozličné studie,

sbírkou ainuských pověstí atd. Například *Ainu monogatari* autora Takekumy Tokusaburóa, kniha o zvyklostech a kultuře Ainuů. Autor v ní vyjadřuje mj. přesvědčení, že Ainu nejsou odsouzeni k vymření. Kritizuje současný systém vzdělávání Ainuů a navrhuje pro ně větší podporu, aby mohli dosáhnout vyššího vzdělání. Také navrhuje osvětu a boj proti jejich alkoholismu. Ainuské pověsti sbírala spisovatelka Čiri Jukie, která spolupracovala s Kindaičim na dvojjazyčné sbírce ainuských legend *Ainu šinjóšú (Sbírka písní o bozích Ainuů, 1923)*.

Členové Batchelorovy ainuské misie začali roku 1920 vydávat časopis *Utari kusu*. Jeho náplní byla především poezie. Jedním z přispívajících autorů byl např. Iboši Hokuto, ainuský básník, který také spolupracoval s Kindaičim. Kritizoval tzv. „civilizování“ Ainuů ve 20. století, považoval je za ztročené a utlačované. Kladl důraz na zachování ainuské identity. (Siddle, 1996, s. 128-130) S podporou Ainu kjókai a Johna Batchelora vycházely časopisy, které se soustředily na problematiku Ainuů, jako např. *Ezo hikari, Utari no hikari* či *Utari no tomo*. Avšak mimo okruh Ainuů a lidí, zabývajících se jejich studiem, neměly téměř žádný vliv. (Siddle, 1996, s. 136-138)

2.6 Situace po druhé světové válce a v současnosti

Po druhé světové válce se japonská politika vůči Ainuům musela přizpůsobit politickým záměrům okupační správy. V roce 1946 byl také změněn *Zákon na ochranu* a v rámci této změny byla zrušena podpora pro Ainuy v zemědělství, podpora v hrazení lékařské péče a byly zrušeny úlevy na daních. Kvůli poválečné pozemkové reformě přišli Ainu o 40% půdy. (Siddle, 1996, s. 148-149)

V roce 1946 byla založena Hokkaidó Ainu kjókai (Hokkaidó Ainu Asociation, HAA), která vznikla obnovením původní Ainu kjókai. Snažila se o zlepšení životních podmínek Ainuů, podporovala jejich vzdělávání, zemědělství, rybolov atd. (Siddle, 1996, s. 148)

V období poválečného hospodářského růstu se Ainu stále nacházeli v neutěšených finančních podmínkách a na okraji společnosti. Mladí Ainu opouštěli svá rodiště a přesouvali se za výdělkem do větších měst. Mnozí opustili Hokkaidó, čímž se snažili zbavit své ainuské identity. Ačkoliv počet smíšených manželství vzrostl, jednalo se většinou o manželství mimo hokkaidskou komunitu. Děti ze smíšených manželství byly považovány za Ainu a vystaveny diskriminaci. Ainuští rodiče často svou ainuskou identitu před svými dětmi tajili, aby je jejich původem nezatěžovali do života. (Siddle, 1996, s. 154-155)

Slovo Ainu bylo mezi Japonci často užíváno v pejorativním významu a tak se Ainu kjókai v roce 1961 přejmenovala na Utari kjókai. Pro mnohé Ainu tato organizace pouze zbytečně vyťahovala na světlo stigma, které mělo být zapomenuto. Ještě v 70. letech se i v japonských odborných kruzích mělo za to, že tradiční ainuská kultura by měla být zachována v muzeích a Ainu by se měli asimilovat do většinové společnosti. U veřejnosti také převládal názor, že Ainu jsou vymírající rasou. Toto přesvědčení o homogenitě národa odsouvalo do pozadí problematiku Ainuů a především jejich diskriminaci. Dokonce ještě v roce 1986 premiér Nakasone Jasuhiro prohlásil, že Japonsko nemá žádné menšiny. Ainu byli i v jeho době stále ještě pojímáni širokou veřejností jako vymírající či už vymřelé etnikum a tento názor se také přenášel na cizince, zabývající se Japonskem. (Siddle, 1996, s. 1-2; 159-161)

Během konce 60. let a počátkem 70. let vznikala v celém Japonsku živá studentská hnutí např. proti válce ve Vietnamu. Také Ainu se svezli na vlně společenského aktivismu a vznikaly mezi nimi skupiny s novým politickým přístupem. Tato nová hnutí mladých Ainuů stála v opozici k dosavadním institucím (např. Utari kjókai). Namísto asimilace žádala svobodu vyjádření ainuské identity a návrat ke kořenům. Aktivní byli především mladí Ainu, kteří žili v Tokiu, ale také na Hokkaidu se mezi mladými Ainuy obnovil nový zájem o kulturu jejich předků. (Siddle, 1996, s. 161-162) V 70. letech probíhaly mj. protesty proti propagaci stereotypů o Ainu v médiích a také ve veřejných institucích. V roce 1877 se např. profesor Hajaši Jošišige musel omluvit za rasistické poznámky na adresu Ainuů. (Siddle, 1996, s. 167)

Ainuské kořeny postupně přestaly být zdrojem studu a strachu z odhalení a diskriminace, ale staly se sjednocujícím prvkem pro roztržštěnou komunitu Ainuů. V návaznosti na hnutí domorodých národů po celém světě se také Ainu začali identifikovat jako samostatný plnohodnotný národ. Prvky ainuské kultury (např. bohatě vyšíváné oděvy) přestaly být považovány za pouhé představení pro turisty, ale objevovaly se na ainuských akcích jako vyjádření příslušnosti k ainuskému etniku. Někteří starší Ainu považovali uměle obnovené rituály a tradice za falešné a urážlivé, ale většina tyto kulturní aktivity vítala. (Siddle, 1996, s. 171-174) Ainuští aktivisté od 60. a 70. let také vyjížděli do zahraničí a spojili se s ostatními domorodými národy. Jednalo se především o eskymácké kmeny a severoamerické indiány. (Siddle, 1996, s. 178)

V roce 1989 vešel v platnost *Ainu šinpó* neboli *Nový zákon o Ainu*. Tento zákon ošetřoval zvýšení životní úrovně Ainuů při zachování jejich kulturního dědictví, národní

identity a sebeúcty. *Nový zákon o Ainu* potvrzuje existenci etnika Ainuů a zdůvodňuje jeho nároky, které jsou stanoveny v zákoně samotném. (Siddle, 1996, s. 180-183) Ainu byli roku 1994 Spojenými národy oficiálně uznáni samostatné etnikum. V roce 1994 byl také jako první Ainu do parlamentu zvolen Kajano Šigeru, ainuský aktivista a spisovatel. (Curran, 2007, s. 453)

V návaznosti na uznání Ainuů Spojenými národy se v roce 1995 sešla komise odborníků na záležitosti Ainuů, která nakonec navrhla pro řešení problematiky Ainuů novou legislativu. Ta vešla v platnost vydáním *Zákona na podporu ainuské kultury a na rozšíření a obranu tradic Ainuů a ainuské kultury* (dále jen *Zákon na podporu*) v roce 1997. V rámci tohoto zákona pak vznikla Nadace na podporu a výzkum ainuské kultury (FRPAC), kterou se bude podrobněji zabývat kapitola 3. (The Foudation for Research and Promotion of Ainu Culture, 2004, s. 2-3) V roce 2008 pak japonský parlament přijal rezoluci, ve které uznal dosavadní pochybení vůči ainuskému etniku a přiznal jim statut původních obyvatel Hokkaida. Toto prohlášení však mělo jen kulturní a sociální význam. Zdá se totiž, že k této rezoluci došlo při vzájemné dohodě mezi parlamentem a HAA (tehdy *Utari kjókai*) ohledně politických práv ainuské menšiny. Podle této dohody Ainu nemají za staletí diskriminace, kterou parlament uznal, požadovat žádnou finanční kompenzaci ani navrácení pozemků a mají se zdržet jakýchkoliv separatistických tendencí. Snaha o sebeurčení Ainuů tedy může v budoucnu jen stěží překročit hranice pouhé kulturní a společenské obrody. (Bukh, 2010, s. 50)

Snahy obnovit ainuskou kulturu a jazyk získávají v současnosti pozitivní ohlasy. Bohužel jsou tím však každodenní problémy Ainuů poněkud odsouvány do pozadí. Životní standard i vzdělání Ainuů je obecně nižší než je japonský průměr. Ačkoliv se zájem veřejnosti o Ainu zvětšuje, neřeší se tím neustávající problémy s diskriminací. Pokud se v médiích objevují Ainu, toto nepříjemné téma se neotevírá a pořady se soustředí na tradiční či současnou ainuskou kulturu. (Howell, 1996, s. 173-174)

Podle průzkumu z roku 2006 čítá populace Ainu asi 24 tisíc lidí. (Pro srovnání: populace celého Hokkaida činí asi 5,9 mil. lidí.) Tato čísla zahrnují pouze Ainu, kteří se sami zapsali na seznam komunity. Jinak se kvůli strachu z diskriminace lidé obvykle ke svému ainuskému původu nepřiznávají. Při oficiálních sčítáních lidu se navíc Ainu od Japonců nerozlišují. (Martin, 2011, s. 68)

Historický vývoj vztahů mezi Ainuy a většinovým obyvatelstvem Japonska představoval jeden z nejhorsích scénářů s ohledem na zachování ainuského jazyka. Ainu

byli totiž knížectvím Macumae po staletí uměle izolováni od svých sousedů. Období, kdy bylo Hokkaidó pod správou *bakufu*, která se Ainuy pokusila nepříliš úspěšně asimilovat, představuje pouze krátký časový úsek v porovnání s dobou, po kterou byly kontakty s Japonci omezovány. Restaurace Meidži a následná modernizace Japonska přinesla skokové změny i pro většinovou japonskou společnost. Ainuy vláda Meidži podrobila asimilaci a vrhla je do zcela nového světa moderního státu, kolonizace a byrokracie.

Je přirozené, že tak nárazovou změnu prostředí mohl ainuský jazyk přežít jen stěží, neboť byl uzpůsoben k popisu zcela jiného životního stylu, než jaký byl ainuům vnucen. Nakonec jej i v běžné konverzaci nahradila japonština a stejně tak Ainu téměř splynuli s japonským obyvatelstvem. Až po válce se začali ke svým kořenům vracet. Obnova ainuštiny však bude obtížnější, neboť tento jazyk se bude muset přizpůsobit prostředí, které je mu zcela cizí, pokud má být běžně používán.

3. Lingvistická charakteristika ainuštiny

Ainuština je podobně jako japonština jazykovým izolátem. Od japonštiny se odlišuje jak po stránce gramatické, tak po stránce výslovnosti. Fonetický systém ainuštiny je relativně jednoduchý. Zahrnuje souhlásky *p, t, k, c, s, m, n, w, y, r, h* a samohlásky *i, e, a, o, u*. Dlouhé a krátké samohlásky se v hokkaidské ainuštině (viz oddíl 3.1) nerozlišují. Na rozdíl od japonštiny končí v ainuštině mnoho slov souhláskou. (Sató, 2006, s. 47) V ainuštině, stejně jako v japonštině, existuje melodický přízvuk a u ainuštiny má tendenci stoupat. Na východě Hokkaida však existují také dialekty, ve kterých nehraje melodický přízvuk výraznou roli. (Tamura, 1978, s. 200)

Po stránce gramatické má ainuština s japonštinou společnou především základní strukturu věty: podmět – předmět – přísudek. Dále pak se oba jazyky shodují v tom, že přívlastek stojí vždy před rozvíjeným jménem a určení místa a partikule stojí za jmény. Slovosled se podobá japonskému do té míry, že věta přeložená po jednotlivých slovech do japonštiny může být srozumitelná. Od japonského slovosledu se však výrazně liší záporné věty. Negující element se totiž může řadit před sloveso, na rozdíl od japonštiny, kde se zápornka řadí vždy za sloveso. (Sató, 2006, s. 46)

Většina přídavných jmen v ainuštině má charakter sloves, podobně jako v japonštině, avšak gramatických forem, kterých mohou ainuská přídavná jména nabývat, je podstatně více. To je dáno už připojováním osobních afixů ke slovesům a k přídavným jménům. (Tamura, 1978, s. 210)

Osobní afixy lze považovat za specifický prvek, kterým se ainuština výrazně odlišuje od japonštiny. V ainuštině existují afixy pro všechny osoby jednotného i množného čísla, jak je známe v češtině, ale ainuština navíc rozlišuje vylučující a zahrnující „my“. Afixy se také liší podle toho, zda se jedná o sloveso podmětné či předmětné. (Tamura, 1978, s. 211)

Ainuská slovesa se na rozdíl od japonských nečasují a další odlišností je také to, že se jedná o polysyntetický jazyk (Shibatani, 1996, s. 5-6), a spojování slov je zde proto častější než v japonštině. V ainuštině mohou vznikat dlouhá slova, jejichž význam musí být při překladu do japonštiny či evropských jazyků někdy vyjádřen i celou větou. (Tamura, 1978, s. 203)

Slovní zásoba ainuštiny neobsahuje mnoho abstraktních pojmů, ale zato je bohatá na výrazy vážící se ke každodennímu tradičnímu způsobu života: k lovu, rybolovu a sběru plodin. Např. u lososa, který byl pro Ainuy životně důležitý, existují kromě obecných označení *čep* (ryba) nebo *kamujčep* (božská ryba), také výrazy pro

odlišná pohlaví a fáze života této ryby. (Tamura, 1978, s. 215) Ainu také mají asi padesát slov pro tuleně a čtyřicet slov pro velryby. (Shibatani, 1996, s. 4) V ainuštině rovněž existují tabuizovaná slova, jejichž vyslovením by mohlo být přivoláno neštěstí. Zvláštní slovní zásoba se používá také pro náboženské obřady a modlitby. (Tamura, 1978, s. 215)

3.1 Dialekty

Dialekty ainuštiny se dělí na hokkaidské, kurilské a sachalinské. Hokkaidská ainuština, která bude předmětem této práce, se od sachalinské podstatně liší, s výjimkou hokkaidského dialektu Sója. Ten se vyskytuje na severním výběžku Hokkaida, který je nejbližší Sachalinu.

Hokkaidské dialekty se dále dělí na jižní a východní. Mezi sebou se liší pouze foneticky a lexikálně. Některé z dialektů jsou si bližší, a proto se zahrnují do společných skupin např. dialekty skupiny Jakumo, Ošamambe, Nukkibecu, Hiratori, Niikappu, Obihiro, Kuširo a Bihoro. Mezi dialekty jednotlivých skupin jsou patrné rozdíly. (Shibatani, 1996, s. 7-8; Hattori, 1964, s. 38 in Shibatani, 1996, s. 8)

3.2 Vzájemný vliv japonštiny a ainuštiny

Japonština a ainuština se přirozeně po dlouhou dobu ovlivňovaly. K jazykovým výměnám docházelo oběma směry, avšak známky vlivu japonštiny na ainuštinu jsou markantnější.

Z japonštiny přejala ainuština část slovní zásoby. Jako příklady přejatých slov lze uvést pojmy *tanpaku* (jap. *tabako*, tabák), *unma* (jap. *uma*, kůň) či *puta* (jap. *buta*, prase). Kromě podstatných jmen přejala ainuština také slovesa, která se v ainuských větách používají s připojením ainuských afixů. Ainuská slovní zásoba se však nerozšiřovala pouze přejímáním nových slov z japonštiny. V dobách, kdy ještě měla ainuština dostatečné množství mluvčích, vznikaly také překlady japonských pojmů, např. *a-o-p* (lidé – nastoupit – věc) neboli dopravní prostředek, vlak; *isa-čise* (lékař – dům) neboli nemocnice; *jaj-kur-nukar-kane* (vlastní – odraz – vidět – železo) neboli zrcadlo.

Existuje také možnost, že ainuština převzala z japonštiny partikule stojící za slovy. Ve starší ainuštině, např. v eposech *jukar*, se totiž projevuje spíše tendence k vyjadřování gramatických kategorií pomocí prefixů před slovesy. Až v moderní ainuštině se setkáváme s používáním podstatných jmen s partikulemi.

Japonština také ovlivnila současnou výslovnost ainuských slov. Např. *n* stojící samostatně na konci slova, se začalo vyslovovat jako japonské slabičné *n*. U hlásek *u* a *w* se zase vytratilo zakulacení rtů mluvčího. (Tamura, 1978, s. 216-220) Přirozeně docházelo také k vlivu ainuštiny na japonštinu. V japonském lexiku existují výpůjčky z ainuštiny, např. *rakko* (ain. *rakko*, mořská vydra), *tonakai* (ain. *tunakkay*, sob), *šišamo* (ain. *susam*, druh ryby). Je pozoruhodné, že u hokkaidského dialektu japonštiny se pravděpodobně projevuje vliv ainuštiny na výslovnost, konkrétně na melodický větný přízvuk. Stejně jako u ainuské výslovnosti má totiž tendenci ke klesavé melodii u tázacích vět a stoupavé melodii u vět oznamovacích. (Tamura, 1978, s. 217-219)

3.3 Místní názvy

Z ainuštiny pochází také mnoho současných místních názvů na Hokkaidu a také na severu oblasti Tóhoku.⁵ Na Hokkaidu obsahuje mnoho místních názvů například morfém *nai*. Jedná se o ainuské označení pro řeku či zdroj vody. Místní názvy s *nai* se objevují také mimo Hokkaidó a to v oblasti Tóhoku. Nelze však vyloučit, že se u některých míst (především mimo Hokkaidó) jedná o sinojaponské čtení znaku *uči* (内) nebo některého znaku z něj odvozeného.

Dalším prvkem typickým pro místní názvy přejaté z ainuštiny je souhláska *p*. Místa jejího nejhustějšího výskytu jsou opět na Hokkaidu a v Tóhoku. Naopak na jihozápadě Japonska se *p* objevuje v místních názvech jen zřídka. Existují však také výjimky, kdy se *p* v pojmenování místa objevuje v rámci pravidel japonštiny a nejedná se o pozůstatek ainuštiny (např. Roppongi).

Známkou pojmenování odvozeného z ainuštiny jsou také slova *poro* či *horo*, která znamenají „velký“. Na Hokkaidu je nalezneme např. v názvech měst Sapporo, Bihoro či Horobecu. Na Tóhoku se tato pojmenování vyskytují až po území severně od města Sendai. (Kagami, 1977, s. 13-14) Dalším prvkem ainuštiny, který se uchoval v místních názvech, je slovo *pet*, které znamená „řeka“. Společně s *nai* ukazují také na strukturu prvotního ainuského osídlení, které se soustřeďovalo okolo řek. (Shibatani, 1996, s. 4) Z ainuštiny vychází také název hlavního města Hokkaida, Sappora. Sapporo se překládá jako „velké suché“ (místo). (Sató, 2006, s. 45) Původní název zněl údajně *Sat-poro-pet*, neboli velká vyschlá řeka. (Siddle, 1996, s.57)

---

5 Severovýchodní oblast Japonska, jejíž severní část sousedí přes Cugarský průliv s Hokkaidem.

3.4 Přepis ainuštiny

Ainuština nemá vlastní písmo, a proto se k jejímu záznamu využívá buď latinka nebo japonská katakana. V ainuštině se na rozdíl od japonštiny vyskytují také slabiky uzavřené čili zakončené souhláskou, avšak katakana obsahuje pouze znaky pro otevřené slabiky⁶. Aby nevznikaly nejasnosti, byla katakana přizpůsobena pro zápis ainuštiny tak, že souhlásky uzavírající slabiku jsou vyjádřeny zmenšenými znaky katakany.

Slabiky mohou být zakončeny souhláskami *k, s, t, n, p, m, j* (v angl. přepisu *y*), *r* a *w*. Pro jejich přepis do katakany se užívají zmenšené znaky katakany (ve stejném pořadí:) *ku, ši, cu, n* (v nezmenšené podobě), *pu, mu, i* (v nezmenšené podobě), celá řada *ra*⁷ a *u*. (ed. Kitahara, 2011, s. 10-11)

System zápisu katakanou je pro japonské prostředí přirozený a měl by tedy být ideální ke zprostředkování ainuštiny místnímu obyvatelstvu. Avšak i přes snahu zapsat zvukovou podobu ainuštiny co nejpřesněji, objevují se v zápisu katakanou nejasnosti, především co se týká vyjádření osobních afixů. Problém lze snadno předvést při srovnání s přepisem do latinky, ve kterém se jednotlivé gramatické kategorie pro větší jasnost oddělují pomlčkami.

katakana:	イ タ カ ン ロ 。 (<i>i ta ka n ro</i>)
latinka:	<i>Itak = an ro.</i>
význam:	Mluvit – 1.os.mn.č. – pobídka.
překlad:	„Pojďme mluvit.“

Je třeba poznamenat, že přepis do katakany dobře vyjadřuje skutečnou výslovnost tohoto výroku, neboť osobní afixy se v ainuštině vyslovují neodděleně od slova, které modifikují. Tento zápis tak sice může být dostačující pro pokročilé mluvčí ainuštiny, je však značně nevhodný pro výuku jazyka, protože znejasňuje strukturu vět.⁸ V učebnicích ainuštiny se proto obvykle používá kromě katakany také latinka. Kombinace přepisu katakanou i latinkou se používá také v novinách *Ainu taimuzu* (viz oddíl 5.3).

6 S výjimkou „n“.

7 Tj. znaky *ra, ri, ru, re, ro*. Koncová samohláska se volí podle samohlásky předcházející slabiky např. ve slovo *jukar* se přepisuje katakanovými znaky *ju-ka-ra*, *širsesek* (horko) se přepisuje znaky *ši-ri-se-se-ku* atp. (ed. Kitahara, 2011, s. 12)

8 Viz AKULOV, Alexander: *The Contemporary Condition of Ainu Language* [online]. Bumali project, 2007. (cit. 13. 2. 2015) Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20090106190149/http://www.bumali.com/09ainu.shtml>

Tato práce používá pro ainuštinu ortografický český přepis, který se od běžné anglické transkripce liší jen v několika detailech: *y* se s ohledem na výslovnost přepisuje jako *j*, *c* jako *č*, a slabika *si* jako *ši*.

I přes snahu o oddělení obou etnik proběhla mezi Ainuy a Japonci určitá jazyková výměna. Přestože jsou oba tyto jazyky poměrně odlišné, Ainu se v průběhu historie přirozeně přizpůsobovali potřebám komunikace se svými japonskými sousedy, což se projevilo především přejímáním nových výrazů. V současné době je nedostatek moderní slovní zásoby jedním ze zásadních problémů na cestě k záchraně ainuštiny. Roztříštěnost dialektů a z ní pramenící nejednotná gramatika a slovní zásoba nejsou v tomto stádiu revitalizace považovány za příliš palčivý problém, přestože se s ním musí vyrovnávat např. autoři učebnic či ainuská média (viz kapitola 5).

4. Výuka ainuštiny

Tato kapitola se zabývá organizacemi vyučujícími ainuštinu, což jsou na jedné straně sdružení a nadace na zachování ainuské kultury a jazyka a na straně druhé jsou to univerzity a instituce k nim přidružené, které zároveň ainuštinu a ainuskou kulturu zkoumají na akademické úrovni. První část této kapitoly se zabývá organizacemi mimo akademický rámec a podává stručnou charakteristiku jejich činnosti a to nejen co se týče výuky ainuštiny, ale také studia, uchovávání a předávání znalostí o ainuské tradiční kultuře, neboť tyto aktivity tvoří významnou část jejich programů.

4.1 FRPAC

Zkratkou FRPAC v této práci označuji Nadaci na podporu a výzkum ainuské kultury (jap. Ainu bunka šinkó kenkjú suišin kikó, zkratka FRPAC vychází z oficiálního anglického názvu Foundation for Research and Promotion of Ainu Culture) Jak bylo uvedeno již výše, tato organizace vznikla v rámci *Zákona na podporu* a to v roce 1997. Finančně ji zajišťuje centrální vláda i Hokkaidská samospráva a FRPAC přijímá také podporu od soukromých přispěvatelů.⁹

FRPAC hraje důležitou roli v oblasti propagace ainuské kultury a tradičních umění a řemesel. Na stránkách organizace jsou mj. totiž dostupné ilustrované návody, které popisují tradiční řemeslné postupy a dovednosti, výrobu ainuských hudebních nástrojů nebo dokonce vysvětlují krok za krokem stavbu tradičního ainuského obydlí či postup při ainuských náboženských rituálech. Tyto návody doplňují také videokazety a CD, které si lze objednat. Z jazykového hlediska jsou tyto materiály významné tím, že se v nich vyskytuje velké množství pojmů v ainuštině. Jejich základním jazykem je však japonština.

Organizace se zabývá výukou lektorů ainuštiny prostřednictvím intenzivních kurzů, které se zaměřují na výukové metody základní gramatiky a slovní zásoby. Tyto kurzy se pořádají třikrát ročně a spolupracují na nich odborníci na ainuštinu také z akademického prostředí. Tito také vyučují v ainuských komunitách i pokročilou ainuštinu, čímž dále rozšiřují základnu potenciálních lektorů ainuštiny. Lektorské kurzy ale navštěvuje jen úzká skupina lidí. Např. v roce 2014 se kurzů zúčastnilo 8 frekventantů a vzdělávali se pod vedením 7 lektorů.

FRPAC ve spolupráci s HAA (viz níže) vysílá od roku 1987 na hokkaidském

---

9 Viz *Ainu bunka šinkó, kenkjú suišin kikó* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.frpac.or.jp>

rádiu STV rozhlasový kurz ainuštiny *Ainugo radžio kóza*, který je dostupný také na internetu¹⁰ spolu s materiály ve formátu pdf, které si lze zdarma stáhnout. Texty v těchto materiálech jsou psány jak v katakaně, tak v latině. V rozhlasovém kurzu se po roce střídají lektori z různých ainuských komunit a posluchači se tak seznámí každý rok s jiným dialektem ainuštiny. (Martin, 2011, s. 73) Vyučovaná úroveň ainuštiny v tomto pořadu není vysoká, jedná se pouze o základní gramatiku a nepříliš velkou slovní zásobu, avšak tyto kurzy plní dle mého názoru významnou roli v popularizaci ainuštiny a ainuské kultury.

FRPAC dále vydává vlastní učebnice ainuštiny, které jsou zdarma ke stažení na stránkách organizace. Návštěvníkovi stránek se zde nabízí učebnice dialektů Čitose, Bihoro a Horobecu. Tyto učebnice jsou dostupné ve třech úrovních pokročilosti od úvodu do základů jazyka přes začátečnickou úroveň až po střední pokročilost. FRPAC také organizuje speciální kurzy pro rodiče s dětmi. Tyto intenzivní kurzy trvají 6 až 8 týdnů a vytvářejí novou příležitost k používání jazyka v rámci rodin. (Martin, 2011, s. 74)

Pro zachování i výuku ainuštiny je rovněž významná řečnická soutěž v ainuštině zvaná *Itak=an ro*, kterou FRPAC pořádá. Utkávají se v ní reprezentanti z jednotlivých ainuských komunit a přestože soutěž spočívá většinou v pouhé recitaci naučeného ainuského textu, hraje důležitou roli jako platforma pro kontakty mezi studenty ainuštiny z jednotlivých částí Hokkaida.¹¹

4.2 HAA

Hokkaidská společnost Ainuů (jap. Hokkaidó Ainu kjókai, použitá zkratka vychází z oficiálního anglického názvu Hokkaidó Ainu Association) byla založena roku 1946. V roce 1961 byl však její název změněn na Utari kjókai, neboť slovo Ainu bylo v té době většinovou společností používáno obvykle v pejorativním smyslu. Název byl změněn zpět na Hokkaidó Ainu kjókai až v roce 2009. Na tomto příkladě lze mimo jiné vidět posun ve vnímání tohoto etnika většinovou společností a nastupující ochotu Ainuů přihlásit se ke své národnosti.

HAA si klade za cíl zlepšit společenské postavení hokkaidských Ainuů a

10 Viz Ainugo radžio kóza. *STV radžio* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.stv.ne.jp/radio/ainugo/index.html>

11 Viz AKULOV, Alexander: *The Contemporary Condition of Ainu Language* [online]. Bumali project, 2007. (cit. 13. 2. 2015) Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20090106190149/http://www.bumali.com/09ainu.shtml>

zachovat ainuskou kulturu. Kromě snahy o uchování a předávání ainuské kultury se HAA také snaží poskytovat Ainuům finanční podporu např. ve formě půjček na různé projekty, podporuje vzdělávání Ainuů a jejich uplatnitelnost na trhu práce.¹²

V každé z ainuských komunit¹³ se konají kurzy ainuštiny a to buď v místních ainuských centrech nebo v pobočkách HAA. Od roku 1987 do roku 1997 vzniklo na Hokkaidu v jednotlivých ainuských komunitách 14 programů k zachování a obnově ainuského jazyka, které byly postupně uznány HAA, která je vzala pod svůj patronát. Některé z těchto kurzů vyučují ainuštinu z důrazem na jazyk samotný, jiné učí ainuštině v kontextu kulturních aktivit, např. vaření, tanec aj. (Anderson, 2001, s. 53-54) Každá komunita si volí vlastní program lekcí a materiály k nim a vyučujícími jsou obvykle její členové. Jazykové schopnosti některých lektorů jsou ale pouze základní a to silně ovlivňuje náplň a úroveň kurzů. (Martin, 2011, s. 73)

Hodiny navštěvují nejen Ainu, ale také Japonci. Odhaduje se, že k roku 2010 navštěvovalo hodiny ainuštiny asi 400 studentů. Návštěvnost se ale každým rokem zvyšuje. Protože mateřským jazykem studentů je japonština, používá se přepis ainuštiny do upravené katakany, který je pro ně přijatelnější. Hodiny pokročilé ainuštiny se pod záštitou HAA konají také v Tokiu. Účastní se jich především mladá generace. (Martin, 2011, s. 74)

Průkopníkem jazykových kurzů ainuštiny a ainuské kultury byl výše zmiňovaný Kajano Šigeru, který také jako první zavedl ve svém rodném městě Nibutani vedle výuky ainuštiny pro dospělé také kurzy pro děti. Jedná se o sobotní výuku, na které se děti učí slovíčka a strukturu ainuských vět pomocí her a handoutů, věnují se tradičním písním a tancům a také se účastní výletů do přírody, při kterých si mají osvojit znalosti Ainuů a získat k nim relevantní ainuskou slovní zásobu. Součástí výuky jsou také ainuské lidové příběhy jejichž prostřednictvím mají děti pochopit tradiční ainuský pohled na svět. Většinou jsou však žákům předkládány v japonštině. (Anderson, 2001, s. 56-59)

O průběhu lekcí ainuštiny v Nibutani podává ve svém článku svědectví Theresa Savage,¹⁴ která se v letech 1988, 1990 a 1997 těchto kurzů účastnila a popsala jejich

---

12 Viz What is the Ainu Association of Hokkaido? *The Ainu Association of Hokkaido* [online].(cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.ainu-assn.or.jp/english/eabout04.html>

13 Na Hokkaidu existuje celkem 14 ainuských komunit, konkrétně ve městech Nibutani, Asahikawa, Urakawa, Kuširo, Širaoi, Čitose, Šizunai, Mukawa, Obihiro, Širanuka, Noboribecu, Tomakomai, Samani a Sapporo. (Anderson, 2001, s. 53)

14 Theresa Savage získala doktorský titul na LaTrobe University v Bundoore ve státě Victoria. Je lingvistkou, vyučuje japonštinu, přednáší o japonských a čínských studiích a zabývá se mj. japonskými menšinami.

průběh. Hodina ainuštiny pro děti sestávala z příkladových vět k vysvětlení nové gramatiky, lektorka poté prozkoušela žáky ze slovní zásoby a zadala jim ke studiu další seznam slovíček. Děti se práce na hodině účastnily s velkým nadšením, ale lekce byla poměrně krátká - trvala asi 30 minut. Lekcí ainuštiny pro dospělé se účastnilo 20 studentů ve věku od 27 do 70 let a více. Někteří ze studentů byli rodilými mluvčími ainuštiny a lektorka je nechávala číst příkladové texty, aby ostatní získali představu o správné výslovnosti. Účastníci kurzu poté mezi sebou vedli připravené rozhovory v ainuštině a po určité době nácviku recitovali naučený rozhovor před celou třídou.

Studijní materiály se podle názorů místních vyučujících neustále zlepšují a jejich nabídka se rozšiřuje, studenti mají k dispozici audio nahrávky ainuských legend *jukar* v ainuštině, na videu vychází v seriálové podobě lekce situační ainuštiny atd. V Nibutani má výuka ainuštiny úspěch, protože většina obyvatel města je ainuského původu a místní Ainu jsou v lepší finanční situaci než Ainu v jiných regionech. (Savage, 2000, s. 49-50)

4.3 CAIS

Jak v roce 2005 prohlásil tehdejší ředitel Hokkaidské univerzity, Dr. Nakamura Mucuo, „*Hokkaidská univerzita pokládá za svou povinnost poskytnout prostor výzkumu a vzdělávacím programům zabývajícím se problematikou Ainuů i jiných domorodých národů.* (zkráceno)¹⁵

Ústavem, který se má tímto výzkumem zabývat, je Centrum pro studium Ainuů a domorodých národů (jap. Hokkaidó daigaku Ainu sendžúmin kenkjú sentá, zkratka vychází z anglického názvu Center for Ainu and Indigenous Studies). Centrum bylo založeno v roce 2007 jako jedno z výzkumných zařízení Hokkaidské univerzity. Zaměřuje se na podporu interdisciplinárního výzkumu Ainuů i jiných domorodých národů. Pracuje zde šest profesorů, kteří jsou specialisty na historii, archeologii, kulturní antropologii, muzeologii, lingvistiku a ústavní právo.

CAIS pořádá přednášky pro širokou veřejnost, kterých se účastní domácí i zahraniční odborníci na problematiku domorodých menšin. V rámci jeho činnosti se také koná půlroční mezinárodní symposium, kde probíhají diskuze o možnostech obnovy jazyka a kultury a zlepšení životních podmínek Ainuů. Zaměstnanci centra také pomáhají při výuce ainuštiny po celém Hokkaidu. CAIS spolupracuje se současnými

---

15 Viz About CAIS. *Hokkaido University Center for Ainu and Indigenous Studies* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.cais.hokudai.ac.jp/english/aboutcenter/>

ainuskými umělci. Společně se snaží nejen o zachování tradičních umění a řemesel, ale také o jejich další rozvoj, aby ainuská kultura nebyla pouze součástí sbírek muzeí, ale mohla se dále vyvíjet v současném uměleckém světě.

V rámci Hokkaidské univerzity pak centrum nabízí kurzy bakalářského i magisterského studijního programu. Tyto kurzy mají za cíl obeznámit studenty s historickou a současnou situací Ainuů. Centrum se zabývá také archeologickou a muzejní činností a spolupracuje s Muzeem hokkaidské univerzity (jap. Hokkaidó daigaku sógó hakubucukan) na organizaci výstav týkajících se Ainuů či jiných domorodých menšin.¹⁶

4.4 Ainuština v univerzitních studijních programech

Ainuština je součástí univerzitních studijních programů v Japonsku už od roku 1975, kdy se začala vyučovat na Univerzitě Waseda. Dnes se výuka ainuštiny objevuje v sylabech hned několika japonských univerzit. Na Hokkaidu se jedná o Hokkaidskou univerzitu (Hokkaidó daigaku), která v tomto ohledu úzce spolupracuje s CAIS, Sapporskou univerzitu (Sapporo Daigaku), soukromou univerzitu Hokkai gakuen a univerzitu Tomakomai Komazawa. Mimo Hokkaidó se ainuština vyučuje také na univerzitě Waseda, na tokijské Mezinárodní křesťanské univerzitě (Kokusai kirisutokjó daigaku) (Martin, 2011, s. 76) a na Univerzitě Čiba (Čiba daigaku). (Fishman, 2001, s. 341)

Ainuština však bývá málokdy vyučována v samostatném jazykovém kurzu. Základy ainuštiny jsou studentům předkládány spíše jako doplňující informace ke studiu ainuské kultury, historie či literárních památek. Primárně jazykově zaměřené kurzy ainuštiny lze nalézt v nabídce Hokkaidské univerzity, Univerzity Čiba a Univerzity Waseda. Jazyk zde vyučují lingvisté a odborníci na ainuštinu, z nichž někteří jsou také autory učebnic pro dané kurzy.

Na Hokkaidské univerzitě je to především Sató Tomomi, který je zároveň autorem učebnice *Základy ainuské gramatiky* (*Ainugo bunpó no kiso*, 2008). Jeho výuka se opírá o ainuské texty a nahrávky ainuštiny, na jejichž příkladech se mají studenti naučit základy ainuské gramatiky, výslovnosti a větné stavby. Kurzy na sebe navazují a studenti by po jejich absolvování měli ovládat základní slovíčka a být schopni přeložit

---

16 Viz About CAIS. *Hokkaido University Center for Ainu and Indigenous Studies* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.cais.hokudai.ac.jp/english/aboutcenter/>

jednoduché věty. Výuka se postupně věnuje základním charakteristikám ainuštiny, trvá však pouhé dva semestry.

Navazující kurzy pak předpokládají základní znalost ainuštiny a věnují se studiu ainuské literatury, probírá se např. sbírka ainuských legend autorky Čiri Jukie, *Ainu šin'jóšú* a kromě četby tohoto textu se výuka skládá také z poslechu jeho nahrávek. Celkově je ale kurz zaměřen na pochopení ainuské kultury a ne na ainuštinu samotnou. Předměty s podobnou, ale pokročilejší náplní se pro studenty otevírají také v magisterském studijním programu.

Kromě Satóa Tomomiho vyučuje základům ainuštiny a ainuské kultury také Kitahara Džiróta, který je, stejně jako Sató Tomomi, členem CAIS. Jeho kurzy jsou ale zaměřeny spíše kulturně a historicky. I na výuce dalších předmětů dotýkajících se ainuské problematiky se podílejí především členové CAIS.¹⁷

Univerzita Waseda rovněž předkládá svým studentům předměty pojednávající o ainuské kultuře a historii a některé předměty všeobecného lingvistického zaměření se zase dotýkají problematiky obnovy ainuštiny. Samotná ainuština se pak vyučuje v několika na sebe navazujících kurzech. Šiga Secuko, Kodžima Kjóko a Okuda Osami vyučují kurzy ainuštiny na začátečnické úrovni a to včetně kurzů konverzace. Učebnice pro tyto kurzy nejsou v sylabech specifikovány a vyučující používají vlastní handouty. Při výuce konverzace se používají věty namluvené rodilými mluvčími dialektu Saru. Studenti se mají naučit vyslovovat základní fráze a příkladové věty a uplatnit je v jednoduché konverzaci. Dále by měli pochopit základy ainuské gramatiky a být schopni vytvářet vlastní jednoduché věty. Konverzační cvičení zahrnují dva semestry. Kromě nich nabízí Univerzita Waseda také předměty zaměřené na četbu textů a letní kurz, který seznamuje studenty s ainuskou slovní zásobou a gramatikou na základě ainuských literárních památek.¹⁸

Na Univerzitě Čiba vyučuje ainuštinu Nakagawa Hiroši, který je autorem učebnice *Njúkusupuresu ainugo* (viz oddíl 4.5), která figuruje na seznamech doporučené literatury pro jeho výuku ainuštiny, sestávající ze dvou přednášek a dvou seminářů.

---

17 Viz Širabusu kensaku. *Hokkaido University*. [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://syllabus01.academic.hokudai.ac.jp/Syllabi/Public/Syllabus/SylSearch.aspx>

18 Viz Syllabus search. *Waseda University* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <https://www.wsl.waseda.jp/syllabus/JAA101.php?pLng=en>

Úvod do ainuštiny probíhá na základě studia ainuských legend a studenti také získají základní znalosti ainuské historie a kultury. Absolventi kurzu by měli být do jisté míry schopni porozumět ainuskému textu a prohloubí si znalosti o tradičním ainuském způsobu života. I ve druhém semestru výuky však studenti probírají nejzákladnější gramatiku, jakou jsou např. osobní afixy a přivlastňovací výrazy. Na toto základní obeznámení se s ainuštinou pak navazují semináře, během nichž by studenti měli získat schopnost přečíst texty příběhů v ainuštině a naučit se základní i středně pokročilé gramatice.¹⁹

Kromě toho bylo Fakultě humanitních a společenských věd Univerzity Čiba v roce 2006 založeno tzv. *Čiiki kenkjú sentá* (Centrum pro regionální výzkum, zkráceně CAS podle anglického názvu Center for Areal Studies), které se v rámci symposií a výzkumů na téma tradičních kultur různých oblastí východní Asie věnuje také problematice původních obyvatel Japonska. Na jeho stránkách je dostupný archiv zvukových nahrávek ainuštiny a také výukové materiály určené pro děti, např. stolní hry.²⁰

4.5 Dostupné učebnice

Materiálů o ainuské gramatice existuje poměrně velké množství, avšak většinou se jedná o práce odborného lingvistického charakteru a ne o učebnice v pravém slova smyslu. Kromě učebnic publikovaných online organizací FRPAC, které byly zmíněny již výše, si nyní představíme tři nejznámější učebnice ainuštiny.

Jednou z nejstarších učebnic je *Ainugo njúmon* (*Úvod do ainuštiny*, 1956), kterou napsal Čiri Mašiho, odborník na ainuštinu a autor mnoha pojednání o ainuštině i ainuské kultuře. Jeho učebnice však údajně nebyla příliš přínosná z pedagogického hlediska: mj. neupřesňovala, kterým dialektem se zabývá, a věnovala se některým jevům, které nejsou pro gramatiku příliš podstatné. (Sató, 2008, s.11) Stejnoujmenná novější učebnice *Ainugo njúmon* (*Úvod do ainuštiny*) autorky Tamury Suzuko je dnes běžnější. Tuto učebnici vydala Univerzita Waseda v roce 1985 a od té doby vychází v reedicích. Je opatřena také zvukovými nahrávkami. Nejznámější je zřejmě učebnice Nakagawy Hirošiho *Ekusupuresu ainugo* (1997; reedice pod názvem *Njú ekusupuresu ainugo* v letech 2009 a 2013), která je rovněž doplněna audionahrávkami. V dostatečné míře se věnuje konverzaci, gramatice i současné slovní zásobě a jedná se údajně

19 Viz 2014 nendo bungakubu džugjó širabusu. *Čiba daigaku* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: http://www.chiba-u.ac.jp/student/syllabus/2014/L1_ICHIRANL1030_frame.htm

20 Viz CAS: *Center for Areal Studies* [online]. (cit. 16. 4. 2015) Dostupné z: <http://cas-chiba.net/link/>

o vhodnou učebnici pro začátečníky. Z lingvistického hlediska však není zcela vyčerpávající. Navíc se v učebnici vedle dialektu Čitose objevuje také dialekt Saru, které přitom nejsou jasně odlišeny. (Sató, 2008, 12) Sató Tomomi vydal r. 2008 učebnici *Ainugo bunpó no kiso (Základy ainuské gramatiky)*. Autor zdůrazňuje, že při sestavování této učebnice byla věnována zvláštní péče výběru příkladových textů a jejich přizpůsobení probírané látce, neboť zvláště v tomto bodě cítí nedostatky v předchozích učebnicích. (Sató, 2008, s. 1, 12)

Na trhu jsou také dostupné slovníky ainuštiny a na internetu lze dohledat rovněž slovníky elektronické²¹ či databáze sloviček a audionahrávek (kromě výše zmíněné databáze CAS je to také *Onsezuki ainugo džiten (A talking dictionary of Ainu, Zvukový slovník ainuštiny, 2010)*, který vznikl pod vedením Anny Bugaevy a Endóa Šiho jako revidovaná verze starého slovníku *Ainugo kaiwa džiten* z roku 1898, autorů Džinbóa Kotory a Kanazawy Šózaburóa).²²

Tento zběžný výčet má poukázat na to, že o ainuštinu panuje neutuchající akademický zájem, ve kterém mohou snahy o revitalizaci tohoto jazyka najít oporu. Učebnice, sbírky příkladových textů a tradičních literárních památek či audionahrávky jsou dostupné a neustále se pracuje na nových způsobech usnadnění studia²³ a zprostředkování jazyka zájemcům.

4.6 Imerzní výuka

Výuka ainuštiny v Japonsku je poměrně málo intenzivní při výchově nejmladší generace, což lze považovat za jeden z největších nedostatků ve snaze o revitalizaci tohoto jazyka. Od roku 2012 ale probíhá spolupráce mezi Ainuy a novozélandskými Maory, kteří zaznamenali velké úspěchy při obnově svého jazyka (viz kapitola 6) a to zavedením tzv. imerzních škol a školek, které jsou považovány za jeden z nejlepších prostředků k obnově ohroženého jazyka. Pomoc maorské komunity při zavedení efektivnější výukové metody pro ainuštinu může představovat důležitý krok na cestě k revitalizaci ainuštiny. Program, který se touto výměnou mezi oběma etniky zabývá, se

21 Viz např. *Glosbe – tagengo onrain džišo* [online]. (cit. 16. 4. 2015) Dostupné z: <https://ja.glosbe.com/>

22 Viz BUGAEVA, Anna; ENDO, Shiho (Endó šihó) ed.: *A talking dictionary of Ainu: a new version of Kanazawa's Ainu conversational dictionary with recordings of Mrs Setsu Kurokawa* [online]. Hans Rausing Endangered Languages Project, 2010. (cit. 30. 4. 2015) Dostupné z: <http://lah.soas.ac.uk/projects/ainu/index.html>

23 Viz např. BUGAEVA, Anna: „**Internet Applications for Endangered Languages: A Talking Dictionary of Ainu**“. *WIAS Research Bulletin*. Waseda Institute for Advanced Study, 2011, č. 3, s. 73-81 (cit. 6. 2. 2015)
Dostupné z: http://www.waseda.jp/wias/achievement/bulletin/data/a_bugaeva_2010.pdf

nazývá Aotearoa Ainu Mosir Exchange Program a v jeho rámci se konají studijní cesty Ainuů na Nový Zéland a také výjezdy Maorských lektorů do Japonska.²⁴

Při imerzní jazykové výchově je dítě ve školním zařízení vystaveno intenzivnímu působení druhého jazyka. Tato metoda vznikla v Kanadě jako metoda výuky francouzštiny pro děti z anglicky hovořících rodin. Byla použita i v souvislosti s jinými etniky, např. Gaely, Laponci, Lužickými Srby atd. (Baker, Prys Jones, 1998, s. 196-198, in Šatava, 2009, s. 94) Děti vychovávané touto bilingvní metodou se pak v dospělém věku budou moci rozhodnout, zda budou druhý jazyk používat a dále v něm prohlubovat své znalosti. Tento postup je považován za efektivnější, než výuka jazyka zaměřená především na dospělé. Vyžaduje však, aby měly děti ve svém okolí k druhému jazyku přístup. Existence výuky v daném jazyce (ať už ve většinové nebo menšinové škole) je totiž nedostačující, když neexistují možnosti použití jazyka mimo školní prostředí. (Hornberger, 2008 in Šatava, 2009, s. 95) Tento přístup získávají děti jednak komunikací s rodiči (jejich úroveň způsobilosti v daném jazyce přitom nemusí být příliš vysoká), ale také prostřednictvím médií. Výskytem ainuštiny v médiích se zabývá následující kapitola.

---

24 Viz Mission. *Aotearoa Ainu Mosir Exchange Program* [online]. (cit. 16. 4. 2015)
<http://www.aaexchange.blogspot.jp/>

5. Ainuština v médiích

V současné společnosti tvoří média důležitou část jazykového prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Média jsou navíc prostředkem k upevnění identity původních národů a také slouží k jejich zviditelnění v rámci většinové společnosti. (Onai, 2014, s. 71) Užívání většinového jazyka v masmédiích má na menšinové jazyky negativní vliv. Na druhou stranu jsou však média, jakožto platforma k potenciálnímu užívání menšinového jazyka, schopna vytvořit příznivé prostředí k jeho revitalizaci. Výskyt menšinového jazyka v médiích může zvýšit jeho prestiž a postavit jej na roveň dominantnímu jazyku v otázce modernity a aktuálnosti. (Eisenlohr, 2004, s. 23-24, 32) Pro zhodnocení možností zachování jazyka je tedy klíčové prozkoumat vývoj jeho užívání v rámci nejrůznějších mediálních platforem.

Kromě výhod, které pro revitalizaci jazyka plynou z jeho výskytu v médiích, existují však také problémy a úskalí, které uživatele těchto menšinových jazyků od jejich prosazení do médií odrazují. U některých menšinových etnik, např. u některých amerických indiánů existuje odpor vůči šíření materiálů v jejich jazyce na internetu. Obávají se totiž, že se tak jazyk zpřístupní komukoliv a že nad vývojem svého jazyka naprosto ztratí kontrolu. (Eisenlohr, 2004, s. 27) Média jsou sice skvělým způsobem, jak zprostředkovat menšinový jazyk co nejširšímu okruhu zájemců, mají však na jazyk také specifické požadavky. To se týká především formy jazyka, která má být prostřednictvím médií prezentována veřejnosti. Mnoho ohrožených jazyků, ainuština nevyjímaje, se vyskytuje hned v několika různých dialektech. Pro tento problém byly zatím nalezeny dva způsoby řešení – střídavé vysílání v jednotlivých dialektech (např. irské Radió na Gaeltachta) a nebo zvolení jedné formy jazyka jako zastřešujícího standardu.

U ainuských médií se setkáme s využitím střídavého vysílání, jak je tomu v případě *Ainugo radžio kóza*. Protože se však v některých případech jedná o lokální projekty (např. FM Nibutani, odd. 5.4), spokojují se jejich autoři s vysíláním v pouze jednom, a sice místním dialektu.

Ohrožené jazyky, které se chtějí prezentovat prostřednictvím médií, se také musí vyvíjet po stránce lexikální, aby v nich bylo možné hovořit o všech současných tématech. S touto otázkou se potýkají především ainuské noviny *Ainu taimuzu* (viz odd. 5.3) V otázce standardizace i vývoje a zavádění nové slovní zásoby se ohrožené jazyky setkávají s problematickým přijetím u konzervativnějších skupin mluvčích, pro které je forma jazyka důležitá jako výraz společenské identity. Tento přístup většinou zaujímají starší generace rodilých mluvčích, zatímco mladší generace, která se ohrožený jazyk učí

jakožto druhý jazyk, nevidí ve standardizaci a vývoji jazyka problém. (Eisenlohr, 2004, s. 31-32)

Zvláštní postavení mezi médii zaujímá internet. Internet je v současnosti jedním z nejvýznamnějších činitelů při procesech globalizace, protože podporuje užívání dominantních jazyků, např. angličtiny, na úkor jazyků méně rozšířených. Je však také svobodným prostředím, kde mohou vznikat komunity zaměřené na určitý jazyk. Internet představuje levnější a snadnější způsob, jak získat přístup k výukovým materiálům v daném jazyce, ať už jsou to učebnice, audio či video nahrávky atd. Možnost obnovy ohroženého jazyka však nespočívá pouze v dostupnosti učebních materiálů, ale také v ideologickém rozpoložení jeho mluvčích, neboť je především na nich, zda začnou opětovně používat tento jazyk jako součást každodenní interakce. (Eisenlohr, 2004, s. 24, 26, 35) Digitální média mohou mluvčí menšinových jazyků v tomto ohledu povzbudit, neboť jsou pro ně snadným způsobem, jak se jazykové obnovy účastnit, a také prezentovat vlastní úhel pohledu na problematiku své menšiny. Díky nízkým nákladům tak může prostřednictvím internetu produkovat materiály v daném jazyce mnohem větší skupina lidí. Internet je také neocenitelnou platformou pro interaktivní komunikaci v daném jazyce, na rozdíl od např. televizního vysílání, které členové menšinové komunity přijímají pouze pasivně. Navíc pomáhá stmelovat komunitu lidí, kteří daným jazykem hovoří nebo se o něj zajímají. I když uživatelé těchto médií nemusí být vždy schopni jazyk aktivně využívat, přispívají jejich komunity k propagaci tohoto jazyka. (Eisenlohr, 2004, s. 35-36)

Tento oddíl bude mapovat výskyt ainuštiny v televizi, rozhlase a tisku a jejich internetových alternativách a také se zaměří na ainuštinu v rámci různých vystoupení ať už se jedná o hudbu, drama či tradiční ainuské rituály.

Protože část populace, která alespoň pasivně ovládá ainuštinu, je poměrně malá, existuje v médiích pouze velmi omezené množství materiálů v tomto jazyce. Poněkud častěji se však objevují články či pořady na téma ainuské kultury v japonštině. Přestože popularizace Ainů a upozorňování na ainuskou problematiku plní důležitou úlohu při propagaci tohoto etnika, pro ainuský jazyk jako takový má spíše druhotný význam. Tato kapitola se proto bude zabývat materiály v japonštině pouze okrajově.

V oddíle 5.5 jsou zařazeny výsledky průzkumu popularity ainuského tisku a ainuských rozhlasových stanic, provedeného v roce 2014 pod záštitou Hokkaidské univerzity. Tento průzkum se uskutečnil pouze ve dvou městech, a sice ve městě Date a ve městě Šinhidaka a je tedy diskutabilní, nakolik vyjadřuje názory celé populace

hokkaidských Ainuů, jejich výsledky jsou však zajímavé pro zhodnocení vývoje ainuské problematiky.

5.1 Ainuština v televizi

Pro svou rozšířenost a intenzivní působení na téměř všechny vrstvy populace je v rámci médií významné především pravidelné televizní vysílání. (Šatava, 2009, s. 95) Ve vysíláních velkých japonských televizních stanic (NHK, HTB, STV, HBC, UHB, TVH) se však pořady zaměřené na ainuštinu nevyskytují. Ainuské výrazy se objevují např. v pořadech o přírodních či kulturních památkách Hokkaida. Pořady, které se týkají ainuské tematiky, se zaměřují především na propagaci ainuského kulturního dědictví. Zajímavé jsou také pořady pro děti z produkce NHK School, která vytváří výukové pořady např. pro použití ve školách. Opět se v nich ale jedná pouze o ainuskou kulturu a nikoliv o jazyk.²⁵ Propagace ainuského etnika u většinové společnosti je však jedním z faktorů, které připravují cestu případné obnově ainuštiny, a tak i tyto materiály mají svůj smysl.

Ačkoliv výskyt ainuštiny v televizi je zcela zanedbatelný, videomateriály v ainuštině (použitelné např. k výuce) existují a jsou dostupné na internetu. Produkce animovaných filmů v ainuštině se totiž chopila organizace FRPAC, která vydala v roce 2012 sbírku *Oruspe Suwop (Krabíčka příběhů)* a v následujícím roce pak její pokračování *Oruspe Suwop 2*. Sbírkou sestávají ze tří a čtyř krátkých videí, která trvají přibližně od 4 do 10 minut a zpracovávají jednak jednodušší příběhy pro malé děti, ale také legendy, které se zabývají např. válkou či božstvy a objevuje se v nich obtížnější slovní zásoba.

Všechna videa jsou dostupná přímo na stránkách FRPAC a je k nim navíc ve formátu pdf dostupný text s veškerými replikami a jejich překlady do japonštiny, který může při studiu ainuštiny sloužit jako hodnotná pomůcka. U všech videí si divák může zvolit mezi ainuským a japonským dabingem a ainuskými či japonskými titulky, přičemž ainuské titulky jsou navíc dostupné jak v katakaně, tak v latině.²⁶

Tato animovaná videa z produkce FRPAC lze shlédnout nejen na stránkách organizace, ale také prostřednictvím internetové „televize“ *Hokkai-dó-ga*,²⁷ která

---

25 Viz *NHK online*. [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: www.nhk.or.jp

26 Viz *Ainu no ohanaši anime. Ainu bunka šinkó, kenkjú suišin kikó* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.frpac.or.jp/animation/>

27 Viz *Hokkaidóga: Hokkaidóčó intánetto hósókjoku*. [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <https://sites.google.com/site/hokkaidouchotv/home/miryoku/ainu>

prostřednictvím youtubového kanálu²⁸ uveřejňuje nejrůznější videa týkající se Hokkaida a v neposlední řadě také ainuské kultury. Jedná se povětšinou o krátké dokumenty v japonštině, které divákům přibližují různé aspekty ainuské problematiky.

5.2 Ainuština na jevišti a v hudbě

Velkou část jevištní produkce v ainuštině zaujímají představení pro turisty, které mají divákům zprostředkovat tradiční ainuskou kulturu. Ainuština se zde objevuje především při zpěvu písní, přednesu eposů či předvádění ainuských rituálů. Těmito vystoupeními jsou známé především skanzeny Akan a Širaoi.

Zajímavou roli v tomto ohledu hraje divadlo Ikor, náležící ke skanzenu Akan. Bylo otevřeno v roce 2012 a na jeho scéně se střídají loutkové divadlo s koncerty i dramaty v moderním stylu, popisující události z období asimilace Ainuů. Také zde vystupují místní děti, které se účastní různých kroužků týkajících se ainuské tradiční kultury. Rovněž se zde předvádějí tradiční obřady a recitují se zde příběhy *jukar*. Zatímco při rituálech, recitaci *jukarů* a hudebních představeních se návštěvníci divadla s ainuštinou setkají, pro dramaturgii tradičních příběhů zvolil místní divadelní soubor kvůli srozumitelnosti japonštinu s malou příměsí ainuských slov.²⁹ Divadlo tak v současnosti plní spíše roli popularizační, než aby poskytovalo platformu pro užívání ainuštiny.

Za jeden z prvních pokusů popularizovat Ainuy prostřednictvím divadla, a to dokonce na mezinárodní úrovni, lze považovat představení skupiny mladých umělců zvané *Jukara-za* pod vedením Tasukeho Jamamota, která předvedla dramaturgii *jukarů* na kulturním festivalu UNESCO v Paříži roku 1976. (Siddle, 1996, s. 174)

Důležitou roli při popularizaci Ainuů a zároveň platformu pro používání ainuštiny představuje hudba. Jednou z nejznámějších ainuských hudebních skupin je *Ainu rebels*, která vznikla v roce 2006 a fungovala až do roku 2009. Jednalo se o uskupení několika mladých Ainuů původem z Tokia, kteří kombinovali hudební styly hip-hop a rap s ainuským tradičním tancem, tradičními oděvy a zpěvem v ainuštině. Vystupovali především v Tokiu a Ósace, ale také na Hokkaidu. Přestože se tato skupina setkala také s nesouhlasnými reakcemi některých konzervativnějších příslušníků starší generace, kteří považovali její produkci za „ničení tradiční kultury“, u mladé japonské i ainuské generace se dočkala pozitivního přijetí a to především proto, že poskytovala

28 Viz *Hokkaido*. [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <https://www.youtube.com/user/hokkaido>

29 Viz *Mingeihin to odori no sato: Akanko Ainu kotan* [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <http://www.akanainu.jp/>

nový náhled na Ainu, oproštěný od vážného tématu diskriminace. (Holtan, 2011, s. 50-57) Kromě skupiny Ainu rebels je známé např. také uskupení Marewrew, které se věnuje interpretaci ainuských lidových písní *upopo* a to nejenom hokkaidských, ale i těch pocházejících ze Sachalinu. Marewrew spolupracují také s ainuským hudebníkem Okim, který kombinuje ainuskou tradiční hudbu s prvky reggae či elektronické hudby a na společné tvorbě se podílí s etnickými hudebními skupinami z celého světa.³⁰

5.3 Ainuština v tisku

Za jednoho z nejznámějších vydavatelů ainuského tisku lze považovat HAA. HAA vydávala postupně tři bulletiny v japonštině: *Ezo no hikari* (1930 – 1931), *Kita no hikari* (pouze dvě čísla: 1946 a 1948) a *Senkuša no Cudoj* (1961 –). *Senkuša no Cudoj* vychází doposud a podává informace o akcích spojených s ainuskou kulturou, obsahuje také články týkající se právní problematiky, atd. V ainuské komunitě je docela známý, ale v porovnání s televizí či běžnými novinami nemá jako zdroj informací příliš velký význam. V letech 1973 – 76 vycházely dále v Sapporu noviny *Anutari ainu*. Ainuskou problematikou se často zabývají také různé místní noviny a časopisy, které vycházejí v oblastech s ainuskou populací. Obecně lze však říci, že noviny, místní tisk a časopisy s ainuskou tématikou většinou po relativně krátké době zanikají a to obvykle z finančních důvodů. (Onai, 2014, s. 74, 77-80)

Z hlediska ainuštiny je nejdůležitějším periodikem čtvrtletník *Ainu taimuzu*, který vychází od roku 1997 a veškeré články v něm jsou psány v ainuštině jen se stručným shrnutím v japonštině. *Ainu taimuzu* založili a přispívají do nich členové ainuského penklubu. (Ueno, 2004, s. 23)

Na stránkách *Ainu taimuzu* se odehrává jedna z klíčových částí vývoje ainuštiny, kterou je rozšiřování slovní zásoby. Při psaní článků se totiž autoři potýkají se zastaralou slovní zásobou. V původní ainuštině totiž chybí terminologie pro témata současné společnosti: politiku, ekonomiku, vědu, medicínu aj. *Ainugo taimuzu* se snaží tento problém řešit za dodržování následujících pěti principů. 1) Texty mají být především gramaticky správné. 2) Mají být pochopitelné pro studenty ainuštiny. 3) Mají se držet v duchu ainuského cítění. 4) Autoři by se zatím neměli snažit jazyk sjednotit. 5) Přejatá slova by se měla používat jen v nezbytných případech.

Přejatá slova³¹ se v *Ainu taimuzu* zapisují v kurzívě. V *Ainu taimuzu* je ale

30 Viz Chikar studio: Profile. *Okī official website* [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <http://www.tonkori.com/profile/indexE.php>

31 Pro lepší představu o přejatých slovech v ainuštině lze uvést příkladem např. slova jako *katakana*,

poměrně málo článků zabývajících se těmito problematickými obory a to především proto, že autoři článků mají obavy z přílišného používání přejatých a nově vytvořených slov. Nově vytvořená slova a slova přejatá se ale přece jen postupně dostávají do ainuské slovní zásoby a ovlivňují způsob vyjadřování i uvažování v ainuštině. Má-li však být ainuština opět běžně používána, jsou takové změny nutné.

(Ueno, 2004, s. 24-26)

5.4 Ainuština v rozhlase

Rozhlasová stanice FM Nibutani (také známá jako FM Pipauši) vysílá od roku 2001 a to pouhé dvě hodiny týdně a řídí ji syn Kajana Šigerua Kajano Širo. (Alia, 2009, s. 66-67, 166) FM Nibutani vysílá pouze slabý signál a jako taková nepotřebuje k činnosti povolení úřadů, ale lze ji kvůli tomu naladit jen několik stovek metrů od vysílače. Odvysílané pořady se proto hned následující den uveřejňují na internetu, aby oslovily co největší množství posluchačů. Kromě relací v ainuštině vysílá FM Nibutani také místní zprávy a aktuality týkající se Ainuů. V ainuštině lze na FM Nibutani slyšet recitaci *jukaru* se stručným vysvětlením v japonštině, dále pak písničky, hádanky, a jednoduchou ainuskou konverzaci. Pořady nejsou sestavovány jako materiál ke studiu jazyka – není zde prostor pro vysvětlení gramatiky či opakování konverzací, nejsou k dispozici žádné texty atd. Cílem tohoto vysílání je především rozšířit možnosti kontaktu s ainuštinou. (Ueno, 2004, s. 27-28)

Za nejznámější rozhlasový pořad zabývající se ainuským jazykem lze považovat kurzy ainuštiny *Ainugo radži kóza*, o kterých pojednával oddíl 4.1. *Ainugo radžio kóza* zná a poslouchá především mladší generace (20 – 30 let). Střední a starší generace má o pořadu menší povědomí. Všeobecně lze říci, že tento pořad je mnohem známější než FM Nibutani nebo *Ainu taimuzu*. Je však třeba dodat, že mnoho respondentů, kteří v průzkumech (viz níže) odpověděli, že *Ainugo radžio kóza* znají nebo někdy slyšeli, často tento program zaslechli jenom náhodou a pravidelně jej neposlouchají. Význam *Ainugo radžio kóza* tak spočívá především v propagaci ainuského jazyka, k čemuž notně přispívá i to, že vysílání stanice STV Radžio pokrývá velkou oblast. (Onai, 2014, s. 73)

5.5 Průzkum popularity ainuských médií

Z výše zmíněného průzkumu popularity a dostupnosti ainuských médií

---

junikódo (vychází z japonského přepisu slova UNICODE), či *oku* (jap. číslovka označující sto milionů).

vyplývalo, že rozhlasové pořady a periodika zabývající se ainuskou problematikou či ainuštinou nemají u ainuské populace příliš velkou odezvu, alespoň co se týče oblastí měst Date (47 respondentů) a Šinhidaka (57 respondentů).³²

Nedá se říci, že by média jako *Ainu taimuzu*, FM Nibutani, *Ainugo radžio kóza* či bulletin *Senkuša no cudoj* měla pro každodenní život Ainuů v těchto oblastech velký význam. Např. respondenti z města Date získávají nejvíce informací o tématech týkajících se Ainuů prostřednictvím televize (51%) a novin (necelých 28%). Více než 23% respondentů však odpovědělo, že žádný zvláštní zdroj informací o ainuském etniku nemají. (Onai, 2014, s. 75) Z průzkumu dále vyplývalo, že více než 90% dotazovaných Ainuů ve vybraných oblastech neví o existenci *Ainu taimuzu*. Tyto noviny pravidelně odebírá pouze jeden z dotazovaných ve městě Šinhidaka. (Onai, 2014, s. 71-72)

V rámci této studie popisovali respondenti také svůj postoj k prezentaci Ainuů a ainuské kultury v masmédiích. Masmédia se dle názorů dotazovaných v Date příliš soustředí na ainuské slavnosti a tradiční kulturu, nedostatečně se však věnují každodenním problémům a měla by být více zaměřena na mladou generaci. (Onai, 2014, s. 76) Pro zachování ainuské kultury je podle respondentů z Date nezbytné, aby o ní média předávala dostatek informací a aby se o problematice Ainuů vědělo jak v Japonsku tak i jinde ve světě. V Šinhidaka naproti tomu nepřikládali respondenti propagaci ainuské kultury v masmédiích žádnou zvláštní důležitost. (Onai, 2014, s. 76)

5.6 Internet

Jak lze vidět výše, velká část ainuských médií a materiálů je dostupná prostřednictvím internetu, který představuje jeden z nejlevnějších prostředků k jejich publikaci a šíření. Kromě toho je však internet a jeho sociální sítě také v současnosti jednou z nejvlivnějších komunikačních platforem a jako takový tedy potenciálně poskytuje další kontext pro užívání ainuštiny či diskuzi o ainuských otázkách v jiných jazycích.

Za jednu z nejvlivnějších komunikačních platforem lze považovat Twitter, který zaujímá třetí místo na žebříčku sociálních sítí v Japonsku.³³ Na twitteru působí několik uživatelů, kteří píšou část svých příspěvků v ainuštině a to často také s překladem do

---

32 Date se nachází jihozápadně od měst Noboribecu a Širaoui, která jsou významnými turistickými centry. Oblast Šinhidaka pak sousedí s oblastí Biratori, která je, jak bylo zmíněno již výše, centrem nejvyšší koncentrace ainuské populace a nachází se zde také město Nibutani.

33 Line: 16,2%; Facebook 12,6%; Twitter 4,6%
(Viz MARTIN, Rick. Survey says Japan is Now Using Far More Chat Apps. *Tech in Asia* [online]. 2013. (cit. 13. 4. 2015) Dostupné z: <https://www.techinasia.com/japan-smartphone-chat-apps/>)

japonštiny. Jedná se o osoby, které se zabývají studiem či výukou ainuštiny a kromě toho sledují také politickou situaci ohledně ainuské problematiky a sdílí s ostatními uživateli nejnovější zprávy o ainuské společnosti a kultuře. V ainuštině přispívají na twitter také nejaponešší studenti ainuštiny.³⁴ Spočítání *hashtagů*³⁵ #ainu, #アイヌ (Ainu) a #アイヌ語 (ainuština³⁶), nám poskytne obraz o četnosti příspěvků o ainuštině či ainuském etniku. Každému *hashtagu* je přiřazen tzv. index popularity, což je číslo odvozené ze srovnání jednotlivých *hashtagů* na Twitteru. V dané chvíli nejpoužívanějšímu *hashtagu* by příslušel index 100, zatímco nejméně populárnímu index 0. Příspěvky s ainuskou tématikou se podle této statistiky nacházejí mezi méně zajímavými tématy, příspěvky zabývající se konkrétně ainuštinou³⁷ jsou pak frekventované ještě méně.

	index popularity	měsíční vývoj
#ainu	35,8	-2,8
#アイヌ	36,8	-3,2
#アイヌ語	12,1	+0,9

V rámci sociálních sítí nelze opominout Facebook, který sice v Japonsku nedosahuje takové popularity jako aplikace Line, ale stále je důležitým prostředkem ke sdružování nejrůznějších komunit, zájemce o ainuštinu a ainuskou kulturu nevyjímaje. Facebookové skupiny zabývající se těmito tématy jsou však poměrně malé, obvykle čítají 300 – 400 členů, skupiny sdružené např. při turistických atrakcích jako je Muzeum Ainuů v Širaoi však mívají i několik tisíc členů.³⁸ Na jejich stránkách se setkáme s aktualitami týkajícími se ainuské problematiky. Některé skupiny jsou provázány s blogy, na kterých jejich administrátoři uveřejňují rozsáhlejší články o ainuských tématech a Facebook používají pouze k propagaci těchto článků. Ainuština se však

34 Viz *Twitter* [online]. (cit. 16. 4. 2015) Dostupné z: <https://twitter.com/>

35 *Hashtagy*, jsou klíčová slova označená křížkem, která umožňují autorům příspěvků na sociálních sítích označit téma, kterým se příspěvek zabývá. Jedná se o aktivní odkazy, které lze spočítat prostřednictvím různých webových aplikací, v tomto případě pomocí stránek *Hashtagify me*. (Viz *Hashtagify me* [online]. (cit. 16. 4. 2015) Dostupné z: <http://hashtagify.me>)

36 Pro spočtení statistiky k teoreticky možnému *hashtagu* „#ainulanguage“ není k dispozici dostatečně velký vzorek (K datu 16.4. 2015 byly nalezeny pouze tři případy výskytu.)

37 Je třeba zdůraznit, že příspěvky označené *hashtagem* „ainuština“ nejsou vždy výlučně psány v ainuštině, ale mohou se tímto jazykem pouze zabývat či se o něm zmiňovat.

38 Příklady počtů členů k datu 21. 4. 2015: Ainu Community: 313; Ainu Mošir Činomi no kai: 398; Tokyo Ainu: 389; Kushiro Ainu culture club: 225; Ainu minzoku džóhó sentá: 337, Ainu minzoku hakubucukan: 3163. (Viz Search. *Facebook* [online]. (cit. 16.4. 2015) Dostupné z: www.facebook.com)

v těchto příspěvcích nepoužívá a to pravděpodobně proto, že pro organizaci a propagaci kulturních a společenských akcí je nutná srozumitelnost pro všechny členy dané komunity, tedy i ty, kteří ainuštinu neovládají. Lze se setkat s hravým použitím slova „*pirka*“ (ain. dobrý) jako ekvivalentu pro Facebookové hodnocení „to se mi líbí“, což lze považovat za projev pozitivního postoje k ainuské identitě a ainuštině jako jejímu symbolu.

Nejužívanějším prostředkem pro on-line komunikaci je v Japonsku aplikace Line. Komunikaci v Line však nemohou sledovat třetí osoby, a proto je poměrně obtížné zjistit, zda prostřednictvím této aplikace probíhá komunikace také v ainuštině. Vzhledem k osobnímu charakteru a diskrétnosti tohoto spojení je však možné, že ainusky hovořící uživatelé budou tuto síť využívat pro komunikaci v tomto jazyce, aniž by se museli obávat, že jejich příspěvky nebudou srozumitelné či dokonce, že se setkají s negativními reakcemi.

Jedním z největších problémů, se kterým se členové nejružnějších menšin musejí na internetu potýkat, je totiž otázka agresivních a nenávistných projevů ze strany ostatních uživatelů. V internetové komunitě, která je z velké části anonymní a tedy nepodléhá žádné kontrole stran politické korektnosti, jak je tomu u ostatních médií, se totiž setkáme s mnoha případy diskriminace, stereotypizace a dokonce přímých projevů nenávisti. V Japonsku se to týká takových skupin, jako jsou např. *burakumin*, gayové, Korejci žijící v Japonsku, cizinci a samozřejmě také Ainu. (Gottlieb, 2005, s. 112)

Zajímavým počinem je také snaha o založení ainuské mutace Wikipedie. Tento projekt je na stránkách této nejznámější internetové encyklopedie teprve ve fázi tzv. inkubace. Inkubační prostředí Wikipedie poskytuje prostor pro testování obsahu v doposud neuznaných jazykových mutacích, aniž by tento obsah byl dostupný v rámci běžného vyhledávání v encyklopedii.

Návrh na vytvoření ainuské verze Wikipedie podal v roce 2012 Matthew Vanitas, editor a autor článků a dlouholetý člen komunity Wikipedie. Součástí plánu na založení ainuské mutace wikipedie je obrátit se na komunitu japonské wikipedie, aby pomohla získat více ainuských autorů. Co se týče obsahu článků, předpokládají se nejprve překlady článků z angličtiny a japonštiny.

Proti založení ainuské mutace wikipedie se ale ozývají také námitky, že ainuští mluvčí neprojeví o články v ainuštině dostatečný zájem a kvůli mizivému počtu potenciálních čtenářů nechová komunita wikipedie velkou naději na to, že bude ainuská

mutace kdy spuštěna. Přesto ale zůstává ainuská wikipedie stále zařazena v procesu inkubace, neboť její propagátoři cítí povinnost vytvářet v tomto jazyce materiály a napomoci tím jeho revitalizaci.

Ainuská Wikipedie zatím obsahuje 39 článků, které však zatím ve většině případů poskytují pouze krátký výklad základních pojmů (pes, dům apod.), doplněných obrázky. Několik delších textů v ainuštině však na seznamu figuruje, např. ainuský překlad modlitby *Otče náš*, či základní popis ainuštiny.³⁹

---

³⁹ Viz *Requests for new languages: Wikipedia Ainu 2*. [online]. (cit. 15. 4. 2015) Dostupné z: http://meta.wikimedia.org/wiki/Requests_for_new_languages/Wikipedia_Ainu_2

6. Zhodnocení snah o revitalizaci ainuštiny

Dle Fishmanovy stupnice GIDS ainuština stále nepřekročila stupeň osm, čili stav rekonstrukce jazyka a jeho výuky jakožto druhého jazyka. Snahy o obnovu ainuštiny jsou tedy zatím pouze v počátečním stádiu a v současné době není možné odhadnout jejich budoucí úspěch. Po zmapování situace ainuštiny však lze nyní souhrnně zhodnotit, nakolik se dosavadní snaha o její obnovu odehrávala v rámci doporučených postupů. Přihlédněme opět k Šatavovým „deseti bodům na poli snah o zachování a revitalizaci etnické identity a jazyka.“ (Šatava 2009, s. 113)

„1) Je třeba si jasně uvědomit, že zastavení etnicko – jazykové asimilace, obrácení směru jazykového posunu je možné a reálné! O tom je třeba přesvědčit širokou veřejnost.“ (Šatava 2009, s. 113)

Zatímco se podařilo změnit u široké veřejnosti obraz Ainuů jako vymírajícího, či dokonce již vymřelého etnika, v jazykové otázce panuje dosud pesimismus a to nejen mezi Japonci, ale i mezi Ainuy samotnými, jak lze vyvozovat z poměrně malého zájmu o výuku ainuštiny, který vyvěrá také z ekonomických příčin. Ainuština se však začíná – byť jen sporadicky – objevovat na sociálních sítích, což by mohlo signalizovat zvyšující se zájem mladé generace o své jazykové dědictví či přinejmenším snahu využít jazyk k vyjádření vlastní etnické identity.

„2) Při vytváření modelu etnicko – jazykové revitalizace je potřebná idea, zahrnující vizi a strategickou koncepci dalšího vývoje jazyka.“ (Šatava 2009, s. 113)

Jak bylo popsáno výše, snahy o revitalizaci ainuštiny nemají podobu jednotného hnutí, ale odehrávají se v rámci úsilí několika organizací, které sice na některých projektech spolupracují, ale nejsou spolu provázány nějakým vyšším rámcem, který by koordinoval výuku ve větším měřítku. Je však možno říci, že celá vlna obrody ainuštiny a ainuské kultury začala s vystoupením inspirativní osobnosti Kajana Šigerua a měla tedy zpočátku podobu jednotného hnutí, které se časem poněkud roztránilo do jednotlivých menších projektů.

„3) „Jazykové plánování“ je sice organizováno „shora“, pro jeho uskutečnění je však třeba získat širší základnu. Potřebná je koordinovaná činnost na více úrovních (školství, kultura, politika, ekonomika), eventuálně řízená zvláštními orgány.“ (Šatava 2009, s. 113)

Jak bylo zmíněno již v bodě 1) a jak se ukázalo např. také v průzkumu popularity ainuských médií, nepanuje mezi širší ainuskou veřejností příliš aktivní zájem o jazyk a to především z ekonomických a časových důvodů. Bohužel, ainuské organizace zatím nemají velký vliv v politice, ekonomice ani ve školství, na kulturní úrovni se však Ainuy podařilo alespoň zviditelnit prostřednictvím televizních pořadů, popularizací ainuské hudby atd.

„4) Je třeba vybrat komunikační domény, jež je žádoucí a reálné ovládnout, nebo ve kterých je možná plná dvojjazyčnost (obecně, teritoriálně); tento program je pak třeba důsledně provést.“ (Šatava 2009, s. 113)

Pro malý počet mluvčích není doposud možné zavést ainuštinu v doménách, které mají plošný charakter, např. v televizním vysílání. Prostřednictvím internetu však lze oslovit právě ty uživatele, kteří mají o obsah v ainuštině zájem, a tak se ainuština objevuje především v této oblasti, ať už ve formě internetového vysílání rádia FM Nibutani, archivu *Ainu taimuzu* či videí z produkce FRPAC. Jak je ale patrné, materiálů v ainuštině je i v této doméně příliš málo.

„5) Menšinová řeč by měla být nahlížena jako alternativa. Pro dosažení tohoto cíle je třeba vést kampaň na poli public relations a marketingu (vytváření potřebné společenské atmosféry, vysvětlování a propagace, posilování společenské prestiže...). Tyto snahy musí být zaměřeny i na majoritní etnikum (získávání spojenců na oficiální úrovni, vliv na mínění co nejširších vrstev).“ (Šatava 2009, s. 113)

S nulovými příležitostmi k používání ainuštiny bohužel nemůže být tento jazyk zatím považován za alternativu k japonštině. Je však pravda, že dosavadní snahy o propagaci ainuské kultury měly za následek postupné zlepšení náhledu na ainuské etnikum.

„6) Plánovitě začlenit ekonomickou sféru. Dvojjazyčnost by měla být výhodou při hledání pracovního místa. V rámci toho je užitečné i využití turistiky – nespoléhat se ale jen na folklorismus (hrozí nebezpečí komercializace).“ (Šatava 2009, s. 113)

Protože se Ainu během 20. století potýkali právě s problémy komercializace vlastní kultury pro turisty v muzeích a skanzenech, bývá uplatnění Ainuů v turistické sféře považováno za nedůstojné zesměšňování tradiční kultury těmi Ainuy, kteří se v této činnosti angažují. Jedná se však o jeden z mála kontextů, ve kterých lze

ainuštinu zaslechnout, a to buď v podobně inscenovaných obřadů či tradičních písní. Z jiných pracovních uplatnění ainusky hovořících se pak nabízí učitelství, neboť ainuský vzdělávací systém se stále ještě vyvíjí. Pro adepty na lektory ainuštiny se však jedná o nejistou kariéru, závislou na nepřilíh velkém zájmu ainuské veřejnosti o studium jazyka.

„7) *Stále hledat modely a formy národních aktivit odpovídající aktuální situaci. Přitom dbát plánovitě i na zájmy a potřeby mladé generace.*“ (Šatava 2009, s. 113)

V tomto ohledu je možno říci, že právě mladá generace převzala iniciativu a sama vytváří nové formy vyjádření vlastní ainuské identity, ať už se jedná o hudbu, umění či pouhou aktivitu na sociálních sítích. Ainuské organizace však rovněž investují prostředky do vytváření materiálů dostupných a volně šiřitelných na internetu a také se neustále věnují organizaci různých mediálních kampaní k propagaci ainuské kultury. (Z poslední doby je to např. kampaň *Irankarapte*, kterou odstartoval FRPAC v roce 2013.⁴⁰)

„8) *Nekoncentrovat se pouze na globální otázky (zákonný status, práva...), ale zaměřit se důsledně i na běžnou lokální / komunální sféru (v ní se pokusit v maximální možné míře uvést do praxe „papírové zkušenosti“.)*“ (Šatava 2009, s. 113)

Poté, co byli uznáni jako samostatné etnikum a vymohli si práva nutná k podpoře a propagaci ainuské kultury (prostřednictvím *Zákona na podporu* z roku 1997 a dále rezolucí parlamentu z roku 2008), zaměřili se Ainu především na komunální sféru. Výraznější politický nátlak Ainu nevyvíjejí, neboť, jak bylo zmíněno v oddíle 2.6, se oplátkou za uznání svých sociálních a kulturních práv v roce 2008 víceméně vzdali možnosti výraznějšího politického nátlaku např. požadováním větší samostatnosti či navrácení pozemků. V tomto bodě lze tedy naopak říci, že Ainu by se měli více soustředit na globální otázky politického rázu.

„9) *Cíleně a systematicky využívat zkušenosti jiných malých etnik; udržovat s nimi kontakty.*“ (Šatava 2009, s. 113)

Ainu udržují kontakty s mnoha jinými etniky např. se severoamerickými indiány. V poslední době začíná probíhat výměna praktických informací s Maory

---

40 Viz *Irankarapte: News and Topics*. [online]. (cit. 21. 4. 2015) Dostupné z: <http://www.irankarapte.com/index.html>

ohledně výukových metod, které mohou hrát důležitou roli v budoucí obnově jazyka, pokud si získají oficiální podporu.

„10) V rámci všech těchto aktivit by nemělo chybět pozitivní naladění a kulturní vyzařování – důvěra v budoucnost.“ (Šatava 2009, s. 113)

Co se týče vztahu k japonskému etniku nelze snad v tomto ohledu ainuským organizacím téměř nic vytknout, neboť většina projektů probíhá v duchu smířlivé atmosféry oproštěné od politických problémů a zaměřují se především na pestrost ainuské kultury a umění. Palčivým problémem však zůstává interpretace dějin kolonizace v učebnicích historie. Otázka, zda jsou sami Ainu pozitivně naladěni a důvěřují v budoucnost a úspěch svých snah, byla zodpovězena již v bodě 1).

Současný proces revitalizace ainuského jazyka nesplňuje ani polovinu těchto požadavků a některým vyhovuje jen částečně. Ve většině případů by totiž musela ainuská komunita získat větší politický a ekonomický vliv, což je, jak se ukazuje, největším problémem na cestě k obnově ainuštiny.

7. Srovnání ainuštiny s některými obnovenými jazyky

V 60. letech začalo období etnické obrody, byly formulovány mezinárodní úmluvy na ochranu práv etnických menšin a pozornost mezinárodního společenství se také obrátila k menšinovým jazykům a jejich ochraně. Vznikaly nadstátní instituce sdružující a podporující etnické menšiny. Vzniklé prostředí sice teoreticky poskytlo minoritním jazykům možnost znovuoživení, nakolik však přinese praktické výsledky, ještě stále nelze odhadnout. (Šatava, 2009, s. 49)

Mezi „úspěchy lingvistického inženýrství“ ve 20. století patří například znovunastolení užívání hebrejštiny v Izraeli. Významná pomoc byla poskytnuta také např. skotským Gaelům či skandinávským Laponcům. Došlo také k obrodě jazyka Maorů na Novém Zélandě. (Šatava, 2009, s. 58-59)

Následující modelové příklady obnovy menšinového jazyka a kultury nám poskytují materiál pro srovnání se situací a vyhlídkami ainuštiny:

Skotští Gaelové poskytují příklad tzv. kulturního modelu revitalizace. Iniciativě k revitalizaci zde přišla „shora“, čili od užší skupiny propagátorů národní kultury. Gaelština se postupně stala symbolem regionální identity a z této pozice se jí daří čelit hrozbě úplného vymizení.

Jiným typem revitalizace jsou tzv. kulturně politické modely, neboli případy, kdy bylo menšinové etnikum kromě snahy o uchování vlastního jazyka a kultury motivováno také potřebou podpořit své postavení ve společnosti za pomoci politického vlivu. Za příklady tohoto modelu jsou považováni Sámové na severu Norska či novozélandští Maoři. Sámové si byli schopni vydobýt společenskou prestiž a uznání svých specifických práv i přes rozporuplný přístup většinové populace. Angažují se v mezinárodních organizacích na podporu menšinových etnik a jejich jazyk zažívá období obnovy. Maoři také disponovali dostatečnou politickou silou a dokázali ji k obrodě své kultury využít. V 70. letech 20. století se sice zdálo, že maorština zcela vymizí, ale díky účinnému revitalizačnímu programu, který se zaměřuje především na školky s imerzní metodou výuky jazyka, mohou dnes Maoři stát za příklad jednoho z nejúspěšnějších případů obnovy menšinového jazyka. Politický vliv si vydobyli také Velšané, kterým se podařilo ustavit vlastní lokální parlament (1999). Díky široké síti škol a médií ve velštině ovládá v současné době tento jazyk asi 21% obyvatel Walesu.

Za jeden z nejzdařilejších případů znovuoživeného jazyka je považována baskičtina. Tento úspěch spočívá především v tom, že se Baskům podařilo založit

autonomní provincii Euskai (1979), která má vlastní vládu a parlament, baskičtina je zde úředním jazykem vedle španělštiny a dvojjazyčnost je důsledně dodržována. Baskové také investovali mnoho financí do programu jazykové revitalizace a počet baskicky hovořících osob stále stoupá. Baskický model spočívá, na rozdíl od předchozích, především ve snaze o vydobytí politických a nikoliv kulturních práv. (Šatava, 2009, s. 105-108)

Situace ainuštiny se jeví nejpodobnější gaelskému modelu a to především z hlediska faktického vlivu Ainuů v politické sféře, který je poměrně malý, a ainuské záležitosti jsou tak ponechány v rukách japonské vlády a organizací, které vláda financuje. Pro Ainuy je dále specifický důraz na revitalizaci kultury a nikoliv jazyka. Tento přístup pramení zřejmě z poměrně nízké motivace ainuské populace ke studiu ainuštiny, které je finančně i časově příliš náročné a příslušníkům ainuského etnika nepřináší dostatečné ekonomické či společenské výhody, které by vyvážily vložené investice.

Závěr

Vlivem historických událostí, ke kterým došlo koncem 19. a během 20. století, se ainuština dostala na pokraj vymizení a to až do bodu, kdy je pro Ainuy vlastní jazyk až druhou řečí, kterou se musí učit v jazykových školách. Dle Fishmanovy stupnice narušení předávání jazyka mladším generacím se jedná o osmý bod čili o nejkrajnější a nejzávažnější stav. A i k tomuto osmému bodu – k samotnému zájmu o vlastní jazyk – se museli Ainu propracovat po mnoha letech strachu z odhalení vlastní identity, během nichž jazyk postupně přicházel o své poslední rodilé mluvčí.

Od 90. let 20. století však narůstá vlna ainuské kulturní a jazykové aktivity a především se postupně zlepšuje náhled na toto etnikum a to jak u Japonců tak i u Ainuů samotných. Přispívá k tomu nejenom medializace ainuské problematiky a větší zájem o tuto kulturu, ale také využití současné umělecké tvorby a moderních komunikačních technologií, které zprostředkovávají ainuskou kulturu i ainuštinu japonské i ainuské mladé generaci.

Lze říci, že ainuské organizace dobře využily nově získanou vládní podporu ke zpopularizování ainuské kultury, ale v oblasti jazykového vzdělávání zůstávají stále ještě rezervy. Spolupráce s ostatními ohroženými etniky na zavedení účinnějších metod výuky jazyka sice již započala, zatím se však jedná o pouhé zárodky. Jazykové školy s klasickou výukou sice existují, ale frekventanti jejich kurzů musí učení věnovat určitý finanční i časový kapitál a tato investice má takřka nulovou návratnost, protože situace, kdy lze ainuštinu využít, prakticky neexistují. Při srovnání této situace se Strubellovým modelem „kateřinského kola“, je zde největším problémem malá „poptávka po službách a zboží“ v ainuštině a tento jazyk tedy nepřináší svým mluvčím žádné ekonomické výhody.

Jeho revitalizace se proto nezakládá na potřebě ze strany ainuské veřejnosti, ale pouze na úsilí určité části komunity, která přikládá důležitost vyjádření ainuské identity a to mj. také skrze ainuštinu, která se tak stává jedním ze symbolů ainuského etnika a přeneseně také symbolem Hokkaida. Hnutí za obnovu ainuštiny tak vychází tzv. „shora“, tj. působením „elity“ na širší komunitu. Problémem však je to, že tato „elita“ nemá zatím dostatečný politický a ekonomický vliv, aby vymohla zásadní změny, které by k úplné revitalizaci jazyka mohly vést, např. zajištění možnosti užívání ainuštiny v úředním styku či nové pracovní příležitosti pro ainusky hovořící. Je však možné, že dosavadní investice do zviditelnění Ainuů přinesou v tomto ohledu výsledky

v pozdějších letech.

Ainuština je ale zatím jazykem bez většího ekonomického či politického významu a jako taková zůstává pouze jedním ze symbolů ainuského etnika a součástí ainuské kultury. Zda se z tohoto izolovaného postavení vymaní a pronikne do širších kontextů užívání např. v rodinách, záleží především na motivaci ainuské populace. Ačkoliv v tomto bodě stále panují zakořeněné obavy z vyjádření vlastní identity, především u mladé generace se postupně vyvíjí úcta k vlastním tradicím a ochota přihlásit se ke svému kulturnímu dědictví. Ainuská problematika i ainuština samotná začíná nacházet prostor na internetu a sociálních sítích, které jsou v současnosti nejbujnější komunikační platformou.

K plné revitalizaci jazyka budou však zapotřebí silnější impulsy především ekonomického rázu. Pokud by se znalost ainuštiny stala skutečně platným faktorem na trhu práce (např. v turistické, pedagogické nebo úřední sféře) mohla by vzniknout větší poptávka po vzdělání v ainuštině, které by však muselo probíhat nejen ve školách, ale také v rodinách a v soukromé jazykové sféře, čímž by počet mluvčích postupně vzrůstal. Ačkoliv je toto tvrzení samozřejmě pouhou optimistickou spekulací, je třeba mít na paměti, že se ainuština během posledních desetiletí dostala z pozice téměř neexistujícího jazyka do situace, kdy je pro ni možno získat určité zdroje a podporu a kdy je možno o jejím zachování vést reálnou diskuzi.

Impulsy ekonomického rázu se však pravděpodobně neobejdou bez výraznějšího politického nátlaku ainuské komunity. Protože však představitelé Ainuů v roce 2008 údajně přislíbili jistou rezervovanost ainuského etnika v politické sféře, lze jen těžko předpokládat v tomto ohledu v nejbližší době rozhodující vývoj. Nelze však vyloučit, že ainuská veřejnost vyvine v budoucnu určitý politický nátlak bez ohledu na své zástupce.

V současnosti se ainuština nachází v komplikované situaci, kdy existuje poměrně velké množství materiálů a institucí k její výuce i propagaci a byly podniknuty kroky k zajištění určité minimální společenské prestiže ainuské etnicity, ale pro skutečnou revitalizaci jí chybí politické a ekonomické zázemí, které by dodalo ainuské komunitě potřebnou motivaci. Bez této motivace zůstane ainuština jen pouhým symbolem etnické identity a nepronikne do užívání ve veřejné sféře.

Resumé

This thesis focuses on revitalization of the endangered Ainu language. Ainu are the former aborigines of northern Japan and because of adverse historical circumstances they have almost lost their traditional culture and language. To evade discrimination, the Ainu tried to assimilate into Japanese society and thus they further suppressed their ethnicity. But a new movement to revive Ainu cultural heritage have emerged in the 60's and starting with the 90's the Ainu are experiencing a significant improvement of their ethnicity image and a certain revival of their culture and language. Thanks to the documentation of Ainu language in the end of 19th and the beginning of 20th century, there is a sufficient amount of materials to learn Ainu and the contexts of usage have also increased. Yet there still are only a few Ainu speakers, because the Ainu are not sufficiently motivated to learn Ainu language, which is probably due to its low socio-economic importance. Ainu language therefore still remains only a symbol of the Ainu and is not spoken among these people.

Seznam pramenů a literatury

- 1) ALIA, Valerie: *The New Media Nation: Indigenous Peoples and Global Communication*. New York, Oxford: Berghahn Books, 2009. 271 s. ISBN: 978-0-85745-606-9

- 2) ANDERSON, Fred E.; IWASAKI-GOODMAN, Masami: *Language and Culture Revitalisation in a Hokkaido Ainu Community*. In. GOEBEL NOGUCHI, Mary (ed.), FOTOS, Sandra (ed.): *Studies in Japanese Bilingualism*. Clevedon, England: Multilingual Matters, 2001. 372 s. ISBN 185359489X

- 3) FISHMAN, Joshua A. (ed.): *Can threatened languages be saved? Reversing language shift, revisited: A 21st century perspective*. Clevedon: Multilingual Matters, 2001. 503 s.

- 4) FISHMAN, Joshua A.: *Reversing language Shift: Theory and Practice of Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters, 1991. ISBN 185359122X

- 5) GOTTLIEB, Nanette. *Language and Society in Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 169 s. ISBN: 0-511-08207-X

- 6) HOLTAN, Sissel Stormo: „*Ainu hajimeta bakkari*“ *Just started being Ainu, Young Ainu and their perspective od their own identity*. Department of Culture Studies and Oriental Languages, Oslo University, 2011. 74 s.

- 7) IRIYE, Akira: *Japan's drive to great-power status*. In JANSEN, Marius B.: *The Cambridge History of Japan, vol 5*. Cambridge: Cambridge University Press 1989. 828 s. ISBN 0-521-22356-3

- 8) KAGAMI, Kandži; KAGAMI, Akikacu: *Čimei no gogen*. Tokio, Kadokawa Shoten, 1977. 390 s. ISBN 4040613007

- 9) McCULLOUGH, William: *The Heian Court, 794-1070*. In SHIVELY, Donald H., McCULLOUGH, William: *The Cambridge History of Japan, vol. 2*. Cambridge: Cambridge University Press 1999. 754 s. ISBN 0-521-22353-9
- 10) REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M.: *Dějiny Japonska*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2009. 476 s. ISBN 80-7106-391-6
s. 199-205.
- 11) SANSOM, G. B.: *Japan – A Short Cultural History*. Londýn: The Cresset Press 1946.
- 12) SHIBATANI, Masayoshi (Šibatani Masajoši): *The languages of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. 411 s. ISBN 0521369185
- 13) SIDDLE, Richard: *Race, resistance, and the Ainu of Japan*. London: Routledge, 1996. 269 s. ISBN 0415132282
- 14) TAMURA, Suzuko. *Ainugo to nihongo. Iwanami kóza Nihongo 12: Nihongo no keitó to rekiši*. Tokio, Iwanami šóten, 1978.
- 15) The Foudation for Research and Promotion of Ainu Culture: *Summary of the Foudation*. The Foudation for Research and Promotion of Ainu Culture. Sapporo, 2004
- 16) The Foudation for Research and Promotion of Ainu Culture: *Together with the Ainu: History and Culture*. The Foudation for Research and Promotion of Ainu Culture. Sapporo, 2010.

Internetové zdroje

17) 2014 nendo bungakubu džugjó širabusu. *Čiba daigaku* [online]. (cit. 3. 2. 2015)

Dostupné z:

http://www.chiba-u.ac.jp/student/syllabus/2014/L1_ICHIRANL1030_frame.htm

18) About CAIS. *Hokkaido University Center for Ainu and Indigenous Studies* [online].

(cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.cais.hokudai.ac.jp/english/aboutcenter/>

19) *Ainu bunka šinkó, kenkjú suišin kikó* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z:

<http://www.frpac.or.jp>

20) Ainu no ohanaši anime. *Ainu bunka šinkó, kenkjú suišin kikó* [online]. (cit. 3. 2.

2015) Dostupné z: <http://www.frpac.or.jp/animation/>

21) Ainugo radžio kóza. *STV radžio* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z:

<http://www.stv.ne.jp/radio/ainugo/index.html> Ainugo radžio kóza. *STV radžio* [online].

(cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.stv.ne.jp/radio/ainugo/index.html>

22) AKULOV, Alexander: *The Contemporary Condition of Ainu Language*, 2007.

(cit. 13. 2. 2015)

<http://web.archive.org/web/20090106190149/http://www.bumali.com/09ainu.shtml>

23) BUGAEVA, Anna; ENDO, Shiho (Endó šihó) ed.: *A talking dictionary of Ainu: a new version of Kanazawa's Ainu conversational dictionary with recordings of Mrs Setsu Kurokawa* [online]. Hans Rausing Endangered Languages Project, 2010. (cit. 30. 4.

2015) Dostupné z: <http://lah.soas.ac.uk/projects/ainu/index.html>

24) BUKH, Alexander: *Ainu Identity and Japan's Identity: The Struggle for*

Subjectivity. *The Copenhagen Journal of Asian Studies*, 2010, roč. 28, s. 35-53. (cit.

21.4. 2015) Dostupné z: <http://ej.lib.cbs.dk/index.php/cjas/article/viewFile/3428/3702>

- 25) CAS: *Center for Areal Studies* [online]. (cit. 16. 4. 2015) Dostupné z: <http://cas-chiba.net/link/>
- 26) Chikar studio: Profile. *Oki official website* [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <http://www.tonkori.com/profile/indexE.php>
- 27) CURRAN, Beverly: ***Invisible Indigeneity: First Nations and Aboriginal Theatre in Japanese Translation and Performance***. *Theatre Journal*. The Johns Hopkins University, 2007. roč. 59, č. 3. s. 449-465. Vol. 59, No. 3, Theatre and Translation. (cit. 26.1.2015) Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25070067>
- 28) DARQUENNES, Jeroen: ***Paths to Language Revitalization***. *Contact Linguistics and Language Minorities*. St. Augustin, Asgard, 2007, roč. XXX, s. 61-76. (cit. 14. 4. 2015) Dostupné z: <https://pure.fundp.ac.be/ws/files/3153999/66002.pdf>
- 29) EISENLOHR, Patrick: ***Language Revitalization and New Technologies: Cultures of Electronic Mediation and the Refiguring of Communities***. *Annual Review of Anthropology*. Annual Reviews, 2004. roč. 33. s. 21-45. (cit. 13. 4. 2015) Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25064844>
- 30) *Hashtagify me* [online]. (cit. 21. 4. 2015) Dostupné z: <http://hashtagify.me>
- 31) *Hokkaido*. [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <https://www.youtube.com/user/hokkaido>
- 32) *Hokkaidóga: Hokkaidóčó intánetto hósókjoku*. [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <https://sites.google.com/site/hokkaidouchotv/home/miryoku/ainu>
- 33) HOWELL, David L: ***Ainu Ethnicity and the Boundaries of the Early Modern Japanese. Past & Present***. Oxford University Press, 1994. č. 142. s. 69-93. (cit. 26. 1. 2015) Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/651197>

- 34) HOWELL, David L: *Ethnicity and Culture in Contemporary Japan*. *Journal of Contemporary History*. Sage Publications, 1996. roč. 31, č. 1, s. 171-190.
(cit. 26.1. 2015) Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/261100> .
<https://www.wsl.waseda.jp/syllabus/JAA101.php?pLng=en>
- 35) *IranKarapte: News and Topics*. [online]. (cit. 21. 4. 2015) Dostupné z:
<http://www.irankarapte.com/index.html>
- 36) KITAGAWA, Joseph M.: *Ainu Bear Festival (Iyomante)*. *History of Religions* (online). The University of Chicago Press, 1961, roč. 1, č. 1, s. 95-151. (cit. 13. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1061972>
- 37) KITAHARA, Džiróta (ed.): *Šókjú ainugo: Čitose*. Sapporo: Ainu bunka šinkó, kenkjú suišin kikó, 2011. 142 s. (cit. 28. 2. 2015)
Dostupné z: http://www.frpc.or.jp/teach/files/text-chito_syo.pdf
- 38) MARTIN, Kylie.: *Aynu itak : on the road to Ainu language revitalization*. *Media and Communication Studies*, Hokkaido University, 2011. č. 60, s. 57-93. (cit. 26. 1. 2015) Dostupné z: <http://hdl.handle.net/2115/47031>
- 39) MARTIN, Rick. Survey says Japan is Now Using Far More Chat Apps. *Tech in Asia* [online]. 2013. (cit. 13. 4. 2015) Dostupné z: <https://www.techinasia.com/japan-smartphone-chat-apps/>
- 40) *Mingeihin to odori no sato: Akanko Ainu kotan* [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: <http://www.akanainu.jp/>
- 41) Mission. *Aotearoa Ainu Mosir Exchange Program* [online]. (cit. 16. 4. 2015)
<http://www.aexchange.blogspot.jp/>
- 42) *NHK online*. [online]. (cit. 20.4. 2015) Dostupné z: www.nhk.or.jp
- 43) ONAI, Džunko: *Ainu no Hitobito to media kankjó. "Čósa to šakai riron" kenkjú*

- hókokušo*. Hokkaidó daigaku daigakuin kjóikugaku kenkjúin kjóikušakaigaku kenkjúšicu, 2014. roč. 31. s. 71-82, (Cit. 29. 3. 2015) Dostupné z:
<http://hdl.handle.net/2115/54991>
- 44) *Requests for new languages: Wikipedia Ainu 2*. [online]. (cit. 15. 4. 2015) Dostupné z: http://meta.wikimedia.org/wiki/Requests_for_new_languages/Wikipedia_Ainu_2
- 45) SATO, Tomomi (Sató, Tomomi): *The Study of the Ainu Language. Journal of the Graduate School of Letters*. Graduate School of Letters, Hokkaido University, 2006. s. 45-52. (cit. 30. 4. 2015) Dostupné z:
http://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/5762/1/1-4_SATO.pdf
- 46) SATÓ, Tomomi: *Ainugo no bunpó wo cukuru. Hokkaidó daigaku Ainu, senšu minzoku kenkjú sentá kókaigi*. Hokkaidó daigaku Ainu, senšu minzoku kenkjú sentá kókaigi, 2008. (cit. 30. 4. 2015) Dostupné z: <http://www.cais.hokudai.ac.jp/wp-content/uploads/2012/03/bunpousho.pdf>
- 47) SAVAGE, Theresa: *Ethnolinguistic Revival in Japan: A Case Study of Ainu Language. Identity Politics and Critiques in Contemporary Japan*. Monash Asia Institute, Clayton, Victoria, 2000. s. 43-58. (cit. 27. 3. 2015) Dostupné z:
<http://hdl.handle.net/1959.3/4636>
- 48) Search. *Facebook* [online]. (cit. 16.4. 2015) Dostupné z: www.facebook.com
Syllabus search. *Waseda University* [online]. (cit. 3. 2. 2015) Dostupné z:
- 49) Širabusu kensaku. *Hokkaido University*. [online]. (cit. 3. 2. 2015)
<http://syllabus01.academic.hokudai.ac.jp/Syllabi/Public/Syllabus/SylSearch.aspx>
- 50) *Twitter* [online]. (cit. 16. 4. 2015) Dostupné z: <https://twitter.com/>
- 51) UENO, Masajuki: *Ainugo no fukkó to fukjú ni okeru media rijó no torikumi ni cuite: Ainu Taimuzu to FM Nibutani hósó no džirei wo čúšin ni*. *Waseda daigaku*

daigakuin kjóikugaku kenkjúka kijó. Waseda daigaku daigakuin kjóikugaku kenkjúka, 2004. roč. 11, č. 2. s. 23-34 (cit. 28. 3. 2015) Dostupné z: <http://hdl.handle.net/2065/5873>

52)What is the Ainu Association of Hokkaido? *The Ainu Association of Hokkaido* [online].(cit. 3. 2. 2015) Dostupné z: <http://www.ainu-assn.or.jp/english/eabout04.html>